STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 01999

NEVEYLE

Peretz Hirschbein

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

№ 84

נבֵלָה

א דראמא אין
פיער אקטען פון
פרץ הירשביין.

פרייז 15 קאפ.

פערלאג „די וועלט“
ווילנא — 1907.

נבֵלָה

א דראמא אין
פיער אקטען פון
פרץ הירשביין.

פערלאג „די וועלט“
ווילנא — 1907.

П. Гиршбейнъ. НВЕЙЛЭ. Драма въ 4 актахъ.

Печатано въ Тип. «Вдова и братья Роммъ» Вильна,
Уголъ Духовскаго и Глухого пер. соб. домъ № 1/.

Набрано въ Тип. Баскинда Вильна, Завальная ул. д. Троцкаго

נבֵלָה

א דראמא אין פיער אקטען.

אַלע רעכטען אויפצופיהרען דיזע בילדער אויף דער ביהנע בע=
האלט דער אויטאר פאר זיך.

פערזאנען:

אברוש, א געוועזענער פערד=הענדלער 50 יאהר.

ברײנע, זײן צווייטע פרוי, 35 יאהר.

רייזעל, ברײנע׳ס טאכטער, 17 יאהר אלט.

מענדיל נבלה, 22 יאהר	אברוש׳עס קינדער פון זײן ער־שטער פרוי.
נחמה׳ל, 16 יאהר	

שפרינצע, אברוש׳עס ערשטע פרוי, 50 יאהר.

גיטעל, 50 יאהר.

בעריל חזיר, א קצב, 23 יאהר.

דער ערשטער אקט.

בּיי אַבּרוּש׳ן אין דירה.

אַ קעלער-וואוינונג פֿון איין צימער. אַ רונד-געוועלבטער שוואַר-צער סופיט. די פֿענסטער קליין און איינגעבראָכן אין דער וואַנד. ס׳איז שווער צו מערקען פֿון וואַנען עס קומט אַהין אַריין די שיין. ביי-טאָג איז דאָרט אויף האַלב פֿינסטער. ניט ווייט פֿון טיהר שטעהט אַ שוואַרצע הרובע. אין ווינקעל שטעהט אַן׳אַלטע הילצערנע בעט. ביי די וואַנד איז געמאַכט געוואָ-רען פֿון ברעטער טאַפּטשאַנעס צום שלאָפֿען. די טיהר עפֿענט זיך אין איין פֿינסטערעס הייזעל, וואו עס שטעהען טרעפּ אַרויסצוגעהן אויפ׳ן הויף. נעבען די פֿענסטער שטעהט אַ האַלב-צובראָכענער טיש, נעבען איהם אַ פּאָר בענקלאַך. איבער׳ן טיש הענגען אַ פּאָר אָבגעבראָכענע בילדער אָהן רעמלאַך.

פּורים-צייט. נאַכט. דעם קעלער בעלייכט אַ קליין פֿעררויכערט לעמפּעל, וואָס הענגט אויפ׳ן וואַנד.

אויף איין געלעגער זעהט זיך אַ ב ר וּ ש, ער ליגט שכור אין די זאַכן, זיין בּראָפּען הערט זיך איבער׳ן גאַנצען שטוב. ביים טיש זיצט ריזעל אָנגע-שפּאַרט דעם קאָפּ אויף די הענד. אַ לאַנגע פּויזע.

ר י ז ע ל (אַ מיטעלער וואוקס. דאָס געזיכט מאָגער. די האָר אין אונאָרדענונג. די מלבושים, ווי זיי וואָלטען הענגען אויף איהר. אויף איהרע באָרוועסע פֿיס—צעריסענע קאַלאָשען. זי הויבט אויף דעם קאָפּ, קוקט זיך אַרום, בעמערקט אַבּרוּש׳ן, שפּייט אויף איהם מיט עקעל. שפּאַצירט אַ ווייל אום איבער׳ן צימער. נעמט אַרויס פֿון קעשענע אַנ׳איינגעוויקעלט בּרינו׳ל און פּרובירט לעזען פֿאַר׳ן לעמפּעל).

אַ ב ר וּ ש (הויבט אויף דעם קאָפּ. ניסט).

ר י ז ע ל (בּעהאַלט דעם בּרינו׳ל, געהט צום טיש).

אַ ב ר וּ ש (רעדט מיט אַ הייזעריגען קול). האַ?.. וואָס זאָגסטו?

ר י ז ע ל. קיינער רעדט ניט צו אַיך: ס׳חלום׳ט זיך איהם.

אַ ב ר וּ ש (קערט זיך איבער צו דער וואַנד). די ערד ט׳שוין צו-בּענומען די מאַמען דיינע?

ר י ז ע ל (שפּייט אויף איהם מיט כעס).

אַ ב ר וּ ש. אין דער מאַמען דיינער זיצט אַ גלגול פֿון אַ וואַלד-

גזלן; אין דער מאַמען דיינער... (נאָך אַ קלײנער פויזע) וואו איז זי געגאַנגען, דיין מאַמע, וואו?

ריזעל (ענטפערט איהם ניט. ברומט אַ ניגונ'לע אונטער'ן נאָז)

אַברוש. וואָס ברענסטו אומזיסט אוים די קעראָסינע, וואָס?

ריזעל. איהר קענט ניט שלאָפען?

אַברוש. זאָג דיין מאַמען... זאָג דיין... זאָג... (פויזע הערט זיך ווידער אַברוש'ס כראָפּען).

בעריל חזיר (אַ געזונדער בחור. געלע האָר. די היטעל אָן אַ זייט. זיין געזיכט איז שטענדיג פריילעך. קומט פאָרזיכטיג אריין) אַ האַ! די פופע איז אין שטוב! געוואַרט אויף מיר, האַ?

ריזעל (ווינקט אויף אַברוש'ען). וועק נאָר ניט אויף דעם טייוועל דאָרטען.

בעריל. ווער איז דאָרט, אַברוש? (נעמט איהר האַנד. בויגט איבער ריזל'ען, ווי ער וואָלט איהר וועלען אַ קוש געבען).

ריזעל (קערט זיך אָב. רייסט אַרויס איהר האַנד). געה, גאָר אָהן רחמנות דריקסטו! (גיט איהם אַ קלעפּעל איבער'ן פּלייצע).

בעריל. ע, ע, רייזעלע—בעריל האָט פיינד אומזיסט צו פראַצעווען (נעמט איהר האַנד). שרעק זיך ניט. כ'וועל מעהר ניט דריקען. עס געהט נאָך ניט קיין בלוט? ווייז, וועל איך אַ קוש געבען, וועט ווערען די האַנד צוריק געזונד.

ריזעל (קאָקעטיש). האָסט אין איהר אַ גרויסען חלק אריינגעלעגט? (וויל בעפרייען איהר האַנד).

בעריל (קוסט איהרע שפּיצען פינגער). אַך, ווי זיס, ווי זיס! (ציילט איהרע פינגער) איינס... צוויי... דריי... (קוקט איהר אין פנים) פופע! דו ווילסט אַ פינגער'ל?

ריזעל. קויף, וועסטו זעהן.

בעריל (בעווייזט אויף איהר מיטעלסטען פינגער). אָט אויף דעם פינגער, גוט?

ריזעל. קויף וועסטו זעהן.

בעריל. אָבער אַ קיילעכדיג פינגער'ל, אַ גלאַטעם אָהן אַ שום שטיינדעל?...

ריזעל (פעררייטעלט זיך. פריילעך). קויף, וועסטו זעהן (פויזע).

בעריל (קוקט אָן רייזלען מיט אַ סעריאָזנעם געזיכט).

ריזעל. וואָס ביזטו אַזוי אומעטיג געוואָרען?

בעריל. וואָלסטו זעהן, פופע, ווי כ'האָב היינט געקנאַטען צוויי מוזשיקעס!

ריזעל. היינט?

בעריל. בייטאָג.

ריזעל. פאַר וואָס?

בעריל. זיי האָבען זיך געבעטען.

ריזעל. בעסער זאָג מיר, בעריל, ווען וועסטו קויפען דאָס, וואָס דו האָסט געזאָגט?

בעריל. דו לאַכסט...

ריזעל. איך לאַך גאָר ניט. קויף, וועסטו זעהען (פּויזע).

בעריל (ערוואַכענד). אַ פייער אויף זיי! מען האָט פאַר דיר אָנגערעדט? (בלייבט שטיל אַ ווייילע). טפו, ימח־שמם זאָלען זיי ווערען

ריזעל. אויף מיר ביזטו אין כעס?

בעריל (שווייגט אומעדיג).

ריזעל. בעריל?

בעריל. „בעריל חזיר" כ'פערשטעה... מען האָט דיר אָנגערעדט און דו הערסט זיך צו...

ריזעל. איך? אויף מיר ביזטו אין כעס? זאָג, בעריל! (לאַכט) נו, וואָס איז מיט'ן רינגעלע?

בעריל (שפּאַצירט אום שטיל).

ריזעל (חנ'עוודיג). בערעלע, דו שרייבסט אַליין בריעף? דו קענסט שרייבען?

בעריל (פערשעמט). איך?... איך שרייב אַליין, אודאי שרייב איך אַליין.

ריזעל. דו האָסט אַ פיינעם האַנדשריפט (נעמט אַרויס פון קעשענע אַנ'איינגעוויקעלט ברייוול). דאָס איז דיין כתב, בערעלע? בערעלע (נעמט איהם פאַר'ן האַנד). אוי, בערעלע...

בעריל (ווערט רויט). אויף מיינע נאמנות, איך שרייב אַליין, אַ פייער אויף זיי!

ריזעל. ווער מען שילסטו דו?

בעריל. איך וויים וואָס איך שילט; איך וועל שילטען און — איך וועל נאָך דעם שאַרבען אויך שפּאַלטען — זיי וועלען ביי מיר שרפ'ענען!.. (וויינט) דו האָסט געלעזען?

ריזעל. אַ שווערער האַנדשריפט. נאַ לעז מיר איבער, וואָס דו האָסט געשריבען (גיט איהם דאָס ברייוול).

בעריל (עפענט דאָס ברייוול). נאָך וואָס זאָל איך לעזען?

ריזעל. איך וויל וויסען, וואָס דו האָסט דאָרטען אָנגעשריבען? דיין נאָמען „בעריל" האָב איך גלייך דערקענט, עפּענעדיג, האָב איך דערזעהן.

בעריל (גיט איהר אָב דאָס בריוועל). נאַ, דו ווייסט אַליין וואָס אין דעם איז געשריבען... דו ווייסט, ריזעלע? (פויזע).

ריזעל. דו ווילסט, בעריל, זיין אַ גוטער?

בעריל. ווער האָט דיר געזאָגט, אַז איך בין אַ שלעכטער?

ריזעל. אַזוי; איך פרעג גלאַט אַזוי.

בעריל. פוןדיינעטוועגען?

ריזעל. פאַר מיר.

בעריל. פוןדיינעטסוועגעיוועט „בעריל" אַלץ טהאָן; אויב ריזעל וועט נאָר הייסען.

ריזעל (בעוויזט אויף איהרע פיס). זעהסט, איך בין באָרוועס.

בעריל. האָסטו גאָר קיין שיך ניט?

ריזעל. כ'האָב ניט. די מאַמע האָט זיי פערקויפט; אפשר האָט זי זיי בעהאַלטען.

בעריל. וואָס הייסט?

ריזעל. איך זאָל ניט קענען אַרויסגעהן פון שטוב. און איך וויל בשום אופן ניט שלעפען זיך אין די גאַסען מיט די קאָשען פיס.

בעריל. אַ בייזער יאָהר אויף דער מאַמען דיינער!

ריזעל. נו וואָס?

בעריל. שיך ווילסטו? (גיט איהר אַ קלעפעל אויפ'ן פלייצע) וועסט האָבען שיך!

ריזעל. מיט קנעפלאַך?

בעריל. אפילו געשנירטע, אויב דו ווילסט

ריזעל. וועסט אויסגעבען מעהר ווי דריי רובל?

בעריל (נעמט אַרויס זיין טייסטעריל). זעה וויפיל געלד ס'וועט נאָך סטייען אויף שיך.

ריזעל (טאַפּט). פון וואַנען האָסטו עס אַזוי פיל געלד

בעריל. נעם דיר, אויב דו ווילסט.

ריזעל. די גאַנצע געלד?

בעריל. אפילו אין גאַנצען, אויב דו ווילסט — איך בין „בעריל". דו פערשטעהסט! (מיט התלהבות) איך בין „בעריל חזיר", איך... איך האָב געלד, איך האָב אַלץ, אַלץ האָב איך... איך בין „בעריל חזיר"! (בלייבט שטיל אַ ווײַלע. פערשעמט זיך פאַר זיינע אייגענע ווערטער), ריזעל, זאָג, דו ווילסט אַ זייגער מיט אַ גאָלדענע קייט?

ריזעל. וואו וועסטו נעמען?

בעריל. איך וועל קריגען, אויב איך וועל וועלען—

דו ווילסט? אָבער זאָג!

ריִזעל. (שפּאַצירט אום). אָבער זאָג מיר, בעריל...

אַברוש (כאַפּט זיך אויף. זעצט זיך אַנידער אָהן ווערטער).

ריִזעל. אָט האָסטו דיר.

בעריל. אַ ר׳ אבא...

אַברוש (ברומט). מהום... מהום... מהום...

בעריל. וויפיל מאָל האָט איהר היינט קידוש געמאַכט?

אַברוש (קראַצט זיך אין קאָפּ). בעריל?

בעריל. איהר האָט מיר ניט דערקענט?

אַברוש. כ׳האָב דיך דערקענט... (קריכט אַראָב פון געלעגער. טראָגט אַ צעריסענעם האַלאַט. דאָס געזיכט שמוציג און מיט האָר בעוואַקסען). כ׳האָב דיר שוין דערקענט; מהום... מהום... זי איז נאָך ניטאָ?

בעריל. וועמען וואַרט איהר?

אַברוש. אויף דער ארורה מיינער; אויפ׳ן גלגול מיינעם, (בעווייזט אויף ריִזלען) די מאַמע איהרע. בערעל? דו האָסט מיט איהר עסקים! דו האָסט... זי איז נישט בעסער פון דער מאַמען איהרער... די ערד האָט זיי געדאַרפט ביידען אין איין טאָג פערנעמען. ביידען אין איין טאָג... „יענע“ נו, טענה׳ט, אַז זי האָט אָנגעטהאָן מיינע תחתונים... זי איז מיך מפרנס. „זי איז מיך מפרנס!“ פערשטעהסט?... און איידער איך האָב זי דערקענט בין איך דאָך פון הונגער אויסגעגאַנגען — פון הונגער — פערשטעהסט? וואָס זאָגסטו, בעריל, אַ? ווער בין איך? דוכט זיך דער אייגענער „אַברוש“ וואָס פאַר צוואַנציג יאָהרען—פאַר צוואַנציג יאָהרען! ווי דו זעהסט מיך לעבען. דאָס איז דער אייגענער אַברוש, וואָס מען האָט איהם גערופען „ר׳ אבא“, ר׳ אב־בא — ווי דו זעהסט מיך לעבען! מיינע פערד זענען געגאַנגען קיין פרייסען—קיין פרייסען—ווי דו זעהסט מיך לעבען; מחנות פערד—ווי דו זעהסט מיך לעבען... אָפיצערען זענען אויף מיינע פערד געריטען... גענעראַלען—ווי דו זעהסט מיך לעבען—גענעראַלען! האָט מען שוין געקענט שטאַרבען פון הונגער, אַ? וואָס זאָגסטו, בעריל? (בעווייזט אויף ריִזעל׳ס בּאָרוועסע פיס) דו זעהסט—קוק איהר נאָר אָהן... די מאַמע מיט דער טאָכטער... „האם עם הבת“, ווי אין זמירות איז געשריבען—וואָס זאָגסטו, בעריל?

בעריל. וואָס האָט איהר צו דער טאָכטער?

ריִזעל. ער רעדט און דער הונד בילט — איז אַלץ איינס.

אַברוש (מאַכט מיט׳ן האַנד) חצופה! דו הערסט, בעריל,

דו האָסט געהערט ? כ'האָב דאָך דיר געזאָגט, אַז זי איז נישט בעסער פֿון דער מאַמען איהרער. (זעצט זיך אויפ'ן געלעגער, רעדט צו זיך אַליין). ווי אַ חלום זענען אַוועק מיינע גוטע יאָהרען, מהום... מהום... ווי אַ חלום... (פויזע).

בעריל. קומט, אַברוש, איך וועל געבען אַריינצוכוס'ענען.

ריזעל. ער האָט נעבאַך גאָר געפֿאַסט היינט.

אַברוש (בעווייזט אויף ריזעל'ס בּאָרוועסע פֿיס). זעהסט, בעריל, זי איז דאָך אַ בּאָרוועסע. די מאַמע איהרע האָט איהר די שיך פֿערקויפֿט. בעגראָבען האָסטו בעדאַרפֿט די מאַמען דיינע, ע=ע=ס'איז שוין איין מאָל אַ מאַמע (שווייגט אַווילע). בעריל?

בעריל. וואָס?

אַברוש. דו קענסט מיין טאָכטער. מיין נחמה'לען? דאָס איז אַ „קינד"! איהר שכל, דער „פֿערשוין" איהרער! גרויס געלערענט! (זיינע ווערטער רייסען זיך איהם איבער). כ'בין פֿערטריבען געוואָרען פֿון גן=עדן פֿערטריבען געוואָרען... די טאָכטער אַנטלויפֿט פֿון מיר (מיט טרערען). איך זעה זי קיין מאָל נִיט אָן (בעווייזט אויף ריזלען), אָ, ווער עס זיצט ביי מיר אין שטוב! נחמה'לע מיינע — איהר פֿערשוין — אַ פּרינצעסען — אַ פּרינצעסען, ווי דו זעהסט מיך לעבען!... (ווישט די טרערען).

בעריל. ע, ר' אבא! ר' אבא! איהר וויינט גאָר, פֿע, פֿע, עס פּאַסט גאָר ניט פֿאַר אייך.

אַברוש (ווישט די אויגען). דו מיינסט, וואָס? איך בין פֿערקויפֿט געוואָרען, צו דער משומדת פֿערקויפֿט געוואָרען, אַריינגעפֿאַלען... מיין טאָכטער אַנטלויפֿט פֿון מיר. גאָר נישט לאַנג האָב איך זי געזעהן... פֿון קלאַס געגאַנגען — מיט די מיידלאַך געגאַנגען, ווי אַ שרענגע סאָלדאַטען זענען זיי געגאַנגען=שפּאַצירען מן הסתם... כ'האָב זיי דערקענט, און איך בין אַ טאַטע, בין איך... פֿערקויפֿט געוואָרען...

בעריל (נעמט איהם פֿאַר'ן האַנד). קומט, לאָמיר אַביסעל אָבנעצען דעם גומען.

ריזעל. וואוהין געהסטו?

בעריל (ווינקט מיט די אויגען). ווייסט דאָך וואוהין איך געה.

ריזעל (אין דער שטיל) און שיך?

בעריל. איך וועל...

ברינע (אַ בייזע אידענע האַלט אין איין שילטען. אָבגעריסען, קומט אַריין אין שטוב. טראָגט אויף די הענד צוויי קערב).

אַברוש (צו בערלען). איך וועל שוין זיין אין שטוב... איך דאַרף שוין בלייבען אין שטוב, איך...

בריינע (מיט גיפט). וואוהין? אזוי שפעט וואוהין?! (בעמערקענד בערלען בייט זי אום דעם טאָן). גוט אָוועגד! אוי, די כוחות געהן אויס—כ'פיהל גאָר ניט די הענד—אזא טאָג! ס'איז שוין צו פיהלען דעם טאָג—לאנג ווי אין זומער—אין דער ערד זאָלען זיי געהן; פון גרגרת רייסען זיי ארויס. (צו אברושען) וואוהין שלעפסטו זיך אזוי שפעט? ווידער טראסקען אין טיהר ביינאכט? (צו בערלען) א ברכה פון גאָט, א?...

בעריל. פאר וואָס צופט איהר, בריינע, אויס ר' אבא'ן דאָס גאנצע בערדעל?

בריינע. איך קען ניט זעהן, ווי ער לעבט אויף דער וועלט, פאר אזוינע מענשען איז אויף דער וועלט קיין אָרט ניטאָ... (צו ריזלען), וואָס זיצטו די הענד אונטער די זייטען?

ריזעל: וואָס זאָל איך דיר טהאָן?

בריינע: וואָס?! (ווארפט א שארפען בליק צו בערלען).

בעריל (געהט פערביי ריזלען, זאָגט איהר וואָס אין דער שטיל), א גוטע נאכט! (געהט ארויס זינגענדיג עפעס א ניגונ'לע).

בריינע (צו ריזלען). מיט בערעלען האָסטו שוין עסקים — א לעבעדיגע וועל איך דיך בעגראָבען! נאקעט, אָהן א העמד וועל איך דיך לאָזען (אונטער'ן טיהר הערט זיך א געשלעג). ווער איז דאָרט? (אלע קוקען צום טיהר).

מענדיל (פאלט 'אריין אין שטוב. פערמאכט די טיהר. טראָגט א זאק אויפ'ן פלייצע). דער ממזר — א מפלה אויף איהם! ער האָט מיך שיעור ניט דערשטיקט (ווארפט אראָב דעם זאק).

בריינע. איהר האָט געזעהן אנ'אָרט אביסעל צום שלאָגען זיך — א טוידטע בין איך געוואָרען (פויזע).

אברוש. מענדיל?

מענדיל. און אז מענדיל

אברוש. מענדיל!

מענדיל. וואָס?

בריינע. גיב איהם אויף א גלעזעל בראנפען

מענדיל. אז איך וועל וועלען, וועל איך געבען ביי קיינעם נישט פרעגען.

בריינע. פון מיינעטוועגען מעגט איהר זיך אלע שלאָגען קאָפּ אָן דער וואנד.

אברוש (געהט צום זעקעל, עפענט איהם פאָרזיכטיג און קוקט אריין). א פעל... אליין אראָבגענומען, א?

ריזעל. ווידער געבראכט צושלעפען דער נבלה אין שטוב אריין!

אַברוש. בּיזט אַליין אַ „נבלה“! דאָס איז דאָך פֿינף רובל איז דאָך עס!

ריזעל. ער וועט שוין אין גיכען ברענגען צושלעפּען אַ געפגר'טען פֿערד אין שטוב אַריין.

מענדל. אַ גרויסע יחסנ'טע. מיין יחסנ'טע. באָרוועסע פריצטע!

ברײנע (צו ריזלען). וואָס האָט דאָ געטהאָן בעריל־חזיר?

ריזעל. איך ווייס ניט.

ברײנע (וואַרפט אויף איהר אַ קערבעל) איך וועל דיך אַ לעבעדיגע בעגראָבען — הערסט, ממזרת!

ריזעל. גיב מיר אָב מיינע שיך.

ברײנע. איך וועל נאָך פֿון דיר די העמד אויך אַראָפּ־נעמען און די שטוב פֿערשליסען... איך וועל אַוועקגעהען און די שטוב פֿערשליסען! וועסט וויסען, אַז איך בין דיר אַ מאַמע — דיין טאַמע ליגט אין דער ערד... וועל איך זיך נעמען צו דיר. (שפּייט אויף אַברושען און מענדלען).

מענדל. ריזעל! איך וועל דיר קויפען שיך. ווילסט, זאָג?

ברײנע. יסורים וועל איך פֿאַר אייך אַלעמען קויפען (פּויזע).

מענדל (שלעפט דעם זאַק צו אַברוש'ען). דו זעהסט, טאַטע, ס'אַ פֿעל!

ריזעל (לויפט צו, שטופט איהם אָב), לעג אַוועק, זאָג איך דיר! איך וועל דיר דיין קאָפּ צופּלעטען — פּראָביר נאָר אַרויסנעמען — פגר! נבלה!

אַברוש. חצופה!

מענדל (וואַרפט אָב ריזלען צום טיש). אַוועק פֿון דאַנען, באָר־וועסע כאַליערע!

אַברוש. לאָז זי, מיין קינד; זי איז ניט בעסער פֿון דער מאַמען איהרער. דאָס איז דאָך פֿינף רובל, איז דאָך עס.

ברײנע (האַלט אין איין שילטען).

מענדל (מאַכט צו דעם זאַק). מיין צוכט... פּרינצעסען... די פֿעל איז ריינער פֿון דיר מיט דיין מאַמען אין איינעם (אַ קליינע פּויזע. מענדיל זעצט זיך אין אַ ווינקעל שטאַרק צוטראָגען).

אַברוש (שאָקעלט מיט'ן קאָפּ). אוי נחמה'לע מיינע, נחמה'לע! פֿערטריבען געוואָרען פֿון גן־עדן בין איך פֿערטריבען געוואָרען... זי אַנטלויפט פֿון מיר (צו מענדלען). האָסט איהר אפשר געזעהן, נחמה'לען?

מענדל (שווייגט).

אַברוש. אַ? מענדיל!

מענדיל (אין כעס). לאָז מיך! (שטיל, יעדערער קוקט אין אין אנדער ווינקעל. אברוש זיפצט).

אברוש (הויבט זיך אויף, לאָזט אַראָב דעם פייער פון לעמפעל).

ברײנע. אַ פינסטער זאָל דיר זיין! שכור! ס'איז נאָך קנאַפּ פינסטער אין שטוב — וואָס טהוסטו? וואָס דרייסטו אַראָב דעם פייער?

אברוש. מען טהוט דאָך סיי ווי גאָר ניט.

ברײנע. פון דיינע בראַנפען קאַרג — די כפרה זאָלסטו ווערען!

אברוש (געהט צוריק אויף זיין אָרט. ברומט). גזלן... רוצח... גזלן...

ברײנע. איך וועל אייך קאָרמענען... ווערעם וועלען אייך עסען (דרייט זיך אַרום איבער'ן שטוב, ווי זי וואָלט וואָס זוכען). וואלט איך אַזוי וויסען וואו איהר וועט אַהינקומען, ווי איך ווייס וואָס כ'האָב געוואָלט טהאָן — (בלייבט שטעהן אין מיט'ן שטוב).

רייזעל (געהט אַרויס).

ברײנע (וואַרפט זיך צום טיהר). וואוהין, משומדת? ! (רייזעל איז שוין דערווייל אויף יענער זייט טיהר.

מענדיל (אין אַ ווײילע אַרום, צו ברײנען). דו מיינסט אַז כ'האָב מורא פאַר דיר, מיינסטו? וואָס פאַר אַ ווערדע האָסטו ביי מיר? אַזוי ווי גאָר נישט! כ'וויל דיך נאָר פרעגען איין זאַך, וויל איך דיך פרעגען.

אברוש. מיין קינד, טשעפּע זיך ניט מיט איהר.

ברײנע. פרעסער, זויפער!

מנדיל. איך האָב שוין פאַר איהר קיין מורא נישט — נאָר איך וועל זי פרעגען איין זאַך וויל איך זי — פאַר וואָס שלאָגט זי רייזלען? פאַר וואָס? אַזאַ גרויסע מויד און זי שלאָגט איהר? די שיך האָט זי ביי איהר צוגענומען — אַ מאַמע טהוט אַזוי? ווען דו וואָלסט געווען מיין מאַמע, וואָלט איך דיך דערשטיקט — איצטער מעגסטו זיך קלאַפּען קאָפּ אָן וואַנד אפילו צעהן מאָל אין טאָג — אָבער רייזלען (מיט התלהבות). זאָג מיר, פאַר וואָס שלאָגסטו רייזלען, זאָג? !

ברײנע (צושראָקען). רייזלען...

מענדיל (מיט אַמשוגה'דיגע התלהבות). איך וועל זאָגען רייזלען — איך וועל איהר זאָגען, אַז כ'וועל ניט לאָזען זי אָנרירען... איך וועל ניט לאָזען — כ'וועל דעם קאָפּ צופּלעטען!... איך וועל איהר קויפען שיך... פאַר מיינע געלד וועל איך איהר קויפען — און דיר וועלען מיר אויסהאַקען די ציינער דיינע... זאָג, פאַר וואָס

שלאָג—סטו רײַז—לען, אַ?!

אַברוש (שאָקעלט מיט'ן קאָפּ). פֿערטריבען געוואָרען פֿון גן־עדן... פֿערטריבען געוואָרען ... נחמה'לע מײנע ... דאָס איז דאָך אַ „מענש". דער פערשוין איהרער; דער „גאַנג" איהרער, אַ פּרינצעסען—אַ פּרינצעסען! ווי דו זעהסט מיך לעבען!

בריינע. די כפרה זאָלסטו געהן אין אײנעם מיט דיין טאַטער!

אַברוש. חצופה! דו הערסט, מענדיל? הערסט? פאַר וואָס שילסטו עס זי, אַ? חצופה! חצו־פה! דו ביזט דאָך איהר מינדסטען נאָגעל ניט ווערט!... זי איז דאָך אַ טייער קינד, (ציהט די ווערטער). דו ווייסט ווער מיין נחמה'לע איז? דו ווייסט? זי איז דאָך אַ פּרינצעסען... דער „פֿערשוין" איהרער, דער „גאַנג" איהרער—ווי האָסטו עס העזה זי צו שילטען, האַ?!

בריינע. פּיאַניצע! דיין טאַטער אַנטלויפֿט דאָך פֿון דיר; זי שעמט זיך דאָך צו קוקען אין דיין מיאוס'ע צורה אַריין.

אַברוש. זי האָט מורא פֿאַר דיר. ביזט דאָך אַ רוצח, אַ וואַלד־רוצח; זי האָט מורא, זי... (שאָקעלט מיט'ן קאָפּ) דו ווייסט ווער מיין נחמה'לע איז? מיין נחמה'לע שעמט זיך ניט (וויינט), נ'ניין, מיין נחמה'לע שעמט זיך ניט... זי האָט מורא... מו—רא האָט זי!... איך בין דאָך איהר טאַטע... זי האָט פֿאַר דיר מורא... אַ גזלן ביזטו, אַ וואַלד־רוצח ביזטו... איך בין איהר טאַטע... זי שעמט זיך ניט מיט איהר טאַטען!...

בריינע (שפּייט צו אַברושען). ווי צו דיר. — אַלטער שכור. ס'איז דאָך דיר מיאוס אין צורה צו קוקען...

אַברוש (זיפֿצט). ווי אַ חלום אַלץ אַוועק... ווי אַ חלום... (פּויזע).

רייזעל (קומט אַריין. בלייבט שטעהן אין מיטען שטוב. קוקט וואו זיך צו זעצען).

מענדיל (קוקט אויף איהרע פּנים). רייזעל!

בריינע. וואָס רייזעל?! וואָס פֿאַר אַ רייזעל איז זי דיינע?!

רייזעל (צוטומעלט). וואָס ווילט איהר פֿון מיר, וואָס ווילט איהר?

מענדיל (הויבט זיך אויף). קום צו מיר, רייזעל, האָב קיין מורא ניט, וואָס האַרט דיר?....

אַברוש. לאָז זי, זי איז ניט קיין רעכטס...

בריינע (שרייט). נבלה!

מענדיל (ווערט צוטומעלט פֿון בריינעס געשריי. שטאַרקט זיך).

ריִזעל! הער, זי איז נישט דיין מאַמע, זאָג איך דיר — זי איז אַ משומדת, זאָג איך דיר; זי וועט דיר נאָך הרג'ענען, ריִזעל, שפּיי איהר אין צורה, ריִזעל, שפּיי!... איך וועל דיר קויפען שיך, איך... ריִזעל! איך וועל ניט לאָזען זי זאָל דיך שלאָגען... דו וועסט זעהן, ריִזעל! שפּיי איהר אין צורה! (שלעפּט איהר פֿאַר'ן אַרבעל).

ריִזעל. (רוקט זיך אָב). וואָס... וואָס ווילט איהר...

ברײנע. נבלה! פגר! אַרויס פֿון מיין שטוב, נבלה! (כאַפּט דעם זאַק מיט דער פֿעל און שלעפּט צום טיהר), אַרויס פֿון דאַנען, מיט דיינע פגירות אין איינעם—אַרויס! (טופּעט מיט די פֿיס).

מענדיל (רייסט ביי איהר אַרויס דעם זאַק).

ברײנע (צו אַברושען). דו געה זיך פֿון דאַנען מיט דיין זון, די נבלה!

מענדיל (עפֿענט דעם זאַק). איך וועל איהר בעווייזען... איך וועל דיר בעווייזען ווער „מענדיל“ איז... איך וועל איהר בעווייזען, ווי צורופֿען (וויל אַרויסנעמען די פֿעל פֿון זאַק). דאָ אויפ'ן מיטען שטוב...

ריִזעל. פֿערמאַך דעם זאַק! כ'וועל דיר די ציינער אויס־האַקען! פֿערמאַך! זאָג איך דיר!

מענדיל (וואַרפֿט דעם זאַק. ברומט וואָס, קוקט אָן רחמנות'דיג ריִזלען). ריִזיל, פֿאָלג מיר, זי איז ניט דיין מאַמע איז זי ניט— שפּיי איהר אין צורה! האַק איהר אויס די ציינער! מאָרגען קויף איך דיר שיך—פֿאַר דריי רובל שיך קויף איך דיר און דו וועסט געהן וואוהין דו וועסט ווילען... נאַ דיר געלד, ריִזעל! (זוכט אין קעשענע פֿיבערהאַפֿט).

ריִזעל (צוטומעלט. קוקט מיט עקעל צו מענדל'ען). וואָס ווילט איהר פֿון מיר?... וועם טהו איך אַיך?.. (וויינט) וואָס האָט איהר צו מיר?..

אַברוש (שאָקעלט מיט'ן קאָפּ). פֿון גן־עדן... פֿערטריבען...

מענדיל. שפּיי איהר אין צורה (שפּייט אויף ברײנען).

ברײנע (וואַרפֿט זיך מיט וואוט אויף ריִזלען. פֿאַנגט איהר אָן שלאָגען מיט ביידע קולאַקעס אויפ'ן קאָפּ). איך בין אַ מאַמע! איך בין אַ מאַמע! איך מעג שלאָגען!.. איך מעג!.. איך מעג!

ריִזעל (מאַכט אַ געוואַלד). ראַטעוועט מיך!..

מענדיל (לויפֿט צו, עס ווערט אַן אַלגעמיינער געשלעג).

ברײנע (שלאָגט) איך בין אַ מאַמע! איך בין אַ מאַמע! האַ! האַ! האַ!...

אַברוש (קוקט זיך צו צו דער סצענע מיט אַן אָפֿענע מויל און אויס־געברייטע הענד)

(פֿאָרהאַנג).

דער צווייטער אקט.

די דעקאָראַציע ווי אין דעם ערשטען אַקט.

ריזעל (ליגט אויף אַ געלעגער. קרעכצעט פון שלאָף. אַ לאַנגע פּויזע).

אַברוש (קומט אַריין. שכור, פאַלט פון די פיס. קוקט זיך אַרום. ברומט וואָס. בעמערקט ריזלען און פאַנגט אָן צו געהן צו איהר). ר־ריזעל... (געהט צו צו איהר, גלעט איהר פּלייצע).

ריזעל (דערשראָקען). ווער איז דאָרט? (בעמערקט אַברוש'ן), וואָס זוכט ער דאָ? איהר האָט דאָ אַ חלק אַריינגעלעגט?

אַברוש (שטעהט ווי אַ צוגעשמידטער צו זיין אָרט, שאָקעלט זיך) ר־ריזעל... ביזט דאָך מיין טאָכטער — ביזטו דאָך, אַ, ריזעל... מיין ט־טאָכטער (וויל איהר גלעטען איבערן קאָפּ).

ריזעל (זעצט זיך). וואָס ווילט איהר פון מיר?! איך בין נישט אייער טאָכטער... געהט זיך צו אייער נחמה'לע... געהט צו איהר... איך קען נישט הערען, עס הערט זיך בראַנפען פון אייך ווי פון אַ חזיר, געהט...

אַברוש (פערדעקט זיין מויל). נ־ניין, נ־ניין... נחמה'לע איז מיין טאָכטער... זי... זי... אַנטלויפט, נחמה'לע... שעמט זיך נחמה'לע, דו ז—זיי מיין טאָכטער (וויל איהר נעמען פאַר'ן האַנד) ז־זיי מיין טאָכטער ז־זיי...

ריזעל (טרייבט איהם). וואָס ווילסטו פון מיר? רבונו של עולם! וואָס איז ער צוגעשטאַנען צו מיר?! (אין כעס) אַוועק פון מיר!

אַברוש (קען ניט איינשטעהען). נ־נו... כ'וועל דיר רופען „נחמה'לע"... דו ז...זיין... ז—זיין נחמה'לע (טרעט אָב פון איהר) אַבאָ, אַבאָ, אַברוש! (בלייבט שטעהן אין מיטען שטוב, דער קאָפּ אַראָבגעהאַנגען), וואָס איז פון דיר געוואָרען, אַברוש? וואָס? וואָס? (וויינט) אַלע געדענקען דיך נאָך... אַלע האָבען געקענט ר' אב־באַ'ן (שרייט) רר־ב אב־באָ!

ריזעל. ווער האָט דיר געהייסען ווערען אַ פיאַניצע, אַ? האָסט נישט געקענט זיין ווי אַלע מענשען, אַ?

אַברוש. דיין מאַמע... אין דער ערד! אַ וואַלד־גזלן — אַ רוצח!... וואָס זיצסטו דאָ?... ביי איהר... וואָס עסטו איהר ברויט... ברויט... זיי אַ דינסטמויד... זיי מיין טאָכטער ז־זיי (וויינענדיג) כ'דאַרף

ניִשט רייִדען... כ׳דאַרף ניִשט רייִדען... נ—נייִן...

רייִזעל. וואָס האָט איִהר גענומען מיין מאַמען פאַר אַ ווייב? וואָס דאַרפט איִהר זי? שפּריִנצע האָט אייך גע׳גט, אַ? נחמה׳לע אַנטלייִפט פון אייך, אַ? זי שעמט זיך, אַ? זי שעמט זיך צו בעגעגנען זיך מיִט אייך אין גאַס...

אַברוש. קום...ק-קום צו מיר (וויל זי אַרומנעמען).

רייִזעל (שטופּט איִהם אַוועק). איך קען אייך איִן צורה ניִשט קוקען. אַ חרפּה, אַנ׳אַלטער מאַן וויינט. וואָס וויינט איִהר? געהט לעגט זיך. „זי" וועט קומען באַלד, וועט זי אייך „מכבד" זיין.

אַברוש (שאָקעלט מיִט׳ן קאָפּ). ניִשט געווייִנט איִן דער יוגענד... ניִשט געווייִנט... (ווישט די אויגען) דו ווייִסט... ד-דו ווייִסט... (געהט אייִנטער זיך ביז ער פאַלט אויפ׳ן געלעגער, בלייבט דאָרטען ליִגען אונבעוועגליך).

רייִזעל (שפּייט מיִט עקעל צו אַברוש׳ס זייט. שטיִל אַ ווייִלע. ס׳לאָזט זיך הערען אַברושעס כראָפּען. רייִזעל נעמט אַרויס פון אונטער׳ן קישען אַ פּאָר נייע שיך. שפּילט זיך מיִט זיי. אויף איִהר געזיִכט גיסט זיך אויס אַ קינדערשע צופריִדענהייט. זי טהוט אָן די שיך און שפּאַציִרט קאָקעטיִש אייניגע מאָל דורך דעם ציִמער. קוקט איִהר פוס. הייִבט אויף אַביִסעל איִהר צוריִסענע קלייִד און פּרובט געהן אַ טענצעל איִבער׳ן שטוב, זיִנגענדיִג אַ ניִגעלע).

מענדיִל (קומט אַריין. רייִזעל זעהט, אז ער זאָל ניִט בעמערקען איִהרע נייע שיך. אַ ווייִלע שטיִל. יעדער קוקט איִן זיין וויִנקעל).

רייִזעל. האָסט אפשר געזעהן מיין מאַמען?

מענדיִל (נאָך אַ קורצען שווייגען). דו בענקסט נאָך איִהר?

רייִזעל. דיין טאַטע איִז געקומען שכור ווי לוט (קלייִנע פּויזע).

מענדיִל. דאָ איִז געווען דער „חזיר"?

רייִזעל. וועלכער „חזיר"?

מענדיִל (מיִט אַ איִדיאָטיִשען שמייִכעל). דו ווייִסט ניִט ווער איִז דער „חזיר"?

רייִזעל (בעלייִדיִגט). איך ווייִס ניִט ווער דער „חזיר" איִז.

מענדיִל. בערעל חזיר!

רייִזעל. און אַז ער איִז געווען — וואָס ווילסטו? ס׳איִז זיין דאגה!

מענדיִל. מען טאָר ניִשט פרעגען?

רייִזעל. נאָך וואָס פרעגסטו? (פּויזע. רייִזעל זעצט זיך ביים טיש).

מענדיִל (געהט צו צו רייִזלען און קוקט זי אָן)

רייִזעל. וואָס קוקסטו מיִך אַזוי אָן?

מענדעל (שווייגט).

רייִזעל. וואָס איִז מיִט דיר היינט!

מענדיל. דיין מאַמע איז אַזאַ שלעכטע...

ריזעל. נו—איז וואָס?

מענדיל אַזוי; כ'האָב רחמנות אויף דיר (פויזע).

ריזעל. דיין טאַטע איז געקומען שכור, ווי לוט.

מענדיל (וואַרפט אַ בליק צו אַברוש'ן). ווען איך וואָלט האָבען אַזאַ מאַמע...

ריזעל. דו זעהסט דיין מאַמען אַלע טאָג?

מענדיל. ניין.

ריזעל. פאַר וואָס?

מענדיל. אַמאָל זעה איך זי אַלע טאָג (קליינע פויזע).

ריזעל. און נחמה'לען?

מענדיל. נחמה'לע...

ריזעל. זי געהט מיט דיר אין גאַס?

מענדיל. ווער?

ריזעל. נחמה'לע...

מענדיל (אַראָבגעלאָזען דער קאָפּ). זי, זי געהט שוין באַלד אוים דעם קלאַס.

ריזעל. זי איז דאָך דיין שוועסטער, פאַר וואָס שעמט זי זיך צו געהן מיט דיר אין גאַס?

מענדיל. זי שעמט זיך?

ריזעל. אַוודאי שעמט זי זיך.

מענדיל. זי דאַרף זיך שוין שעמען... אָ-אָ, מיט מיר. (אַ קליינע פויזע).

ריזעל בעווייזט מענדלען איהר פוס). דו זעהסט?

מענדיל. נייע שיך?

ריזעל. אָבער דו זעהסט!

מענדיל. וואו האָסטו זיי גענומען?

ריזעל (שמייכעלט). איך האָב געקויפט.

מענדיל. ווער האָט דיר געגעבען געלד?

ריזעל. געלד? כ'האָב שוין געהאַט געלד!..

מענדיל. די מאַמע האָט געזעהן?

ריזעל. ניין.

מענדיל. ס'וועט ווידער זיין אַגעשלעג.

ריזעל. זאָל זי מיר נאָר אַ ריר טאָהן—אַלע ציינער וועל איך איהר אויסהאַקען, איך בין שוין ניט קיין קליין קינד.

מענדיל (מיט התלהבות). האַ! וואָס האָב איך דיר געזאָגט? אַ? מורא האָבען פאַר איהר! (שווייגט אַ ווײלע). ריזעל! דו ווילסט

איך זאָל זיין פון דיין צד? ווילסט?

ריזעל. אפילו זי זאָל פוקענען וועל איך זיך מעהר מיט די קערב פיש ניט שלעפען איבער די גאַסען (נאָך אַ קורצע פויזע). מענדיל!

מענדיל, נו וואָס?

ריזעל: איך בין עפעס אַ שיינע?

מענדיל (שווייגט).

ריזעל. נו—וואָס?

מענדיל. וועסטו שוין מעהר ניט אַרומגעהן מיט די קערב פיש אין די גאַסען?

ריזעל. איך וועל נישט געהן. דינען וועל איך אויך נישט געהן; איך וועל אָנקומען אין אַ פאַבריק. מענדיל!

מענדיל. וואָס?

ריזעל. כ'האָב דאָך דיך וואָס געפרעגט.

מענדיל. דו לאַכסט.

ריזעל (שלעפט איהם פאַר'ן אַרבעל). נו, זאָג, מענדיל!

מענדיל (נעמט זי פאַר'ן האַנד). וועסט נישט זיין אין כעס?

ריזעל. פאַר וואָס זאָל איך זיין אין כעס?

מנדיל. אויף צום אמת'ען זאָג מיר.

ריזעל. וואָס אויף צום אמת'ען?

מענדיל. וועסט נישט זיין אין כעס?

ריזעל. כ'האָב דאָך דיר געזאָגט!

מענדיל. (פערהאַקט זיך רעדענדיג). מיר זענען דאָך ניט... ניט קיין נאָהענטע פריינד... פרעמדע... נישט קיין שוועסטער און ברודער פון איין טאַטע מאַמע... פרעמדע...

ריזעל (ווערט רויט... געהט אַ טענציל איבער'ן צימער). מענדיל, זעה נאָר מיינע פיס, ווי איידעל זיי זענען אין די נייע שיך—איידעל, אַ?

מענדיל (שווייגט).

ריזעל. ווייסט, מענדיל, ווער ס'האָט מיר געקויפט די שיך?

מענדיל. ווער?

ריזעל (חנ'עוודיג). און דו וועסט קיינעם נישט אויסזאָגען?

מענדיל. איך וועל נישט אויסזאָגען—נאָך וואָס זאָל איך אויסזאָגען?

ריזעל. שווער זיך!

מענדיל. אויף מיינע נאמנות—אַז איך וועל קיינעם ניט אויסזאָגען.

דריזעל. בערעל האט געקויפט.

מענדיל (איבערראשט). בערעל חזיר?

ריזעל. בערעל חזיר. ער איז שוין איין מאל אמאלאדיעץ. ער האט מיר היינט געבראכט נייע שיך... אבער זעה;— פים ווי אפאר „פאניענקעס".

מענדיל. פון וואנען האט ער געוואוסט צו קויפען?

ריזעל. ער האט שוין געוואוסט... (פויזע).

מענדיל (צוהיצט). ריזעל. זאג, וואס דארפסטו ליידען אזוי? זעה, שיך האט דיר געדארפט קויפען גאר אפרעמדער... דיין מאמע וועט דיך נאך דערשטיקען—וועסט זעהן... דו ווייסט, אז מענדיל איז אגוטער... דו ווייסט, באשר... העך ריזעל! דו ווילסט, אז איך זאל בעצאהלען בערלען פאר די שיך?

ריזעל. צו וואס?

מענדיל. איך וויל דיר בעווייזען, אז „מענדיל" איז נישט ווי דו מיינסט, איך זאג דיר...

ריזעל (שטויפט). מענדיל, זאג, איך בין עפעס א שיינע, א? זאג, מען קען זיך אין מיר פערליבען? מענדיל!

מענדיל. דיין קלייד איז אויך צוריסען.

ריזעל (פריילעך). אקלייד וועט אויך זיין א נייע—דאגה ניט! (גיט איהם א קלאפ איבער'ן פלייצע).

מענדיל. וואס ביסטו אזוי פריילעך?

ריזעל. מען טאר נישט זיין אומעדיג (געהט צו אברושען). איך וועל באלד דיין טאטען געבען א שנעל אין נאז.

מענדיל (שטעהט שטארקט פערטראכט).

ריזעל. מענדיל! וואס ביזטו אזוי אומעדיג? פאר וואס בין איך אזוי פריילעך? מען טאר ניט זיין אומעדיג— מענדיל! מענדיל—מענדעלע! (שלעפט איהם פאר'ן ארבעל).

מענדיל (וויל זי אנכאפען).

ריזעל (רייסט זיך ארויס). דאס וויל איך ניט.

מענדיל (האפנונגס-לאז) וואס אנטלויפסטו פון מיר? שטענדיג אנטלויפסטו פון מיר...

ריזעל. איך?

מענדיל (ערנסט) וואס אנטלויפסטו פון מיר?... דו האסט מיך פיינד—פאר וואס? איך בין „מענדיל", בין איך, נו איז וואס? מיר וואוינען דאך אין איין שטוב, וואוינען מיר—דו ווייסט? אויף מיינע נאמנות, דו ווייסט... וואס אנטלויפסטו?... געדיינקסט נעכטען ביי נאכט, אז די מאמע האט דיך געשלאגען? איך זאג דיר, ריי

זעלע, אז דו ביזט א שלעכץ, געדענקסט ניט... אלץ פערגעסטו. איך האב איהר געוואלט צושפאלטען דעם שארבען איהרען, האב איך געוואלט... (מיט התלהבות) וואס פאר א ווערדע האט זי ביי מיר, א? מיט איין האנד, צווישען די פינגער וואלט איך זי צו־ריבען! כ'האב זיך אבגעהאלטען, באשר זי איז דיינע א מאמע איז זי... זי איז דאך דיינע א מאמע—דו געדענקסט נישט... נאך וואס האב איך עס געדארפט טהאן, נאך וואס? א?

ריזעל (טראכט א ווייל́ע) טא וואס ווילסטו פון מיר

מענדיל. אזוי; איך וויל דיר עס זאגען.

ריזעל. וואס דארפסטו עס מיר זאגען?

מענדיל. איך האב דיר געוואלט בעווייזען, אז „מענדיל" איז נישט קיין שלעכטער ווי דו מיינסט. דו מיינסט, אז איך בין „בערעל חזיר" בין איך? אויב דו ווילסט וועל איך נאר איין ווארט זאגען דער מאמען דיינער — נאר איין ווארט—וועט זי שוין ניט וואגען אפילו א פינגער אויפהייבען אויף דיר—ריזעל

ריזעל. וואס?

מענדיל. גאר נישט... (פויזע. זיי בלייבען ביידע שטעהן אין מיטען שטוב די קעפ אראבגעהאנגען).

ריזעל (ערגסט). אויב דו ווילסט זיין א גוטער, טא זוך מיר אוים א פאבריק וועל איך געהן ארבייטען גלייך מיט אלע מיידלאך.

מענדיל. איך וועל דיר אויפזוכען, כ'וועל, הער, ריזעל! דו ווייסט ריזעל... (ערגעהנטערט זיך צו איהר מיט גרויס התלהבות) איך וועל דיר...

ריזעל (רוקט זיך אב פון איהם).

מענדיל (פערשעמט). זעהסט... נו זעה... וואס אנטלויפסטו פון מיר? א? צו בין איך עס אזא שלעכטער, וואס דו...

ריזעל (שטיל) פון דיר שטינקט... און איך בין א ציכטיגע...

מענדיל (צוטומעלט. טאפט זיינע מלבושים).

ריזעל. גלאט אזוי... פון דיר שטינקט מיט פעל... מיט גע'פגר'טע פערד... און איך בין א ציכטיגע (פויזע).

מענדיל (ווערט בלאס. טרעט אב אינטער זיך) ריזעל!... זאג... (האקט זיך אב).

ריזעל. דו האסט עסקים מיט גע'פגר'טע פערד, מיט נבלות, איך קען עס ניט ליידען... איך עס ניט פון דער לעפעל וואס דו עסט.

מענדיל (קערט זיך אב אין א זייט).

ריִיזעל (נאָך אַ קורצען שווייגען) זאָג, מענדיל, פאַר וואָס האָסטו זיך ניט אויסגעקליִבען עפּעס אַנ'אַרביִיט?

מענדיל (פערענטפערט זיך קינדעריש) און וואָס טהו איך וואָס?.. וואָס, מיִינסטו, טהו איך, וואָס? איך קויף פעל, קויף איך... דיר דוכט זיך נאָר דיר... (ערנעהנטערט זיך אַביִסעל צו איהר) ריִיזעל! נעם אַ האַק און צושפאַלט מיר דעם קאָפּ (מיט התלהבות) נעם אַ האַק, זאָג איך דיר!...

ריִיזעל (קוקט איהם אָן דערשראָקען) צו וואָס זאָל איך עס טהון?

מענדיל. ווער האָט דיר עס געזאָגט?

ריִיזעל. איך ווייס ניט, מיִינסטו, אַז דו שינדסט געפגרטע פערד...? פון דיר שטינקט ווי פון אַ „נבלה“... איך האָב דיך פיינד! כ'האָב ליב מענשען מיט ריינע, וויסענקע הענד; זאָל פון זיי שמעקען פאַרפומען... אַלע רופען דיך „נבלה“ „פגירה“... איך בין אַנ'אָרימע, די מאַמע שלאָגט מיך—עס מאַכט ניט אויס; ניט שטענדיג וועט אַזוי זיין... איך האָב ליב ריינע מענשען...

מענדיל (ערוואַכענד, מיט אַ נאַריש שמייכעל). אויף מיינע נאמנות! איך שווער דיר—אויף מיינע נאמנות, ריִיזעל! „בערעל חזיר“ שינדט אויך פערד —אויף מיינע נאמנות!—ער שינדט...

ריִיזעל. שווער זיך!

מענדיל. אויף מיינע נאמנות!

ריִיזעל. ס'אַליגען!

מענדיל (קלאַפּט זיך אין האַרצען). אויף מיינע נאמנות זאָג איך דיר, ריִיזעל!

ריִיזעל. ביזט אַ ליגנער! פון בערלען הערט זיך קיין שום ריח נישט... בערעל איז... בערעל איז אַ אַריסטאָקראַט... (טראַכט אַ ווײַלע) איך וועל זאָגען בערלען, איך וועל איהם פרעגען, אויב ס'איז אמת...

מענדיל. אויף מיינע נאמנות זאָג איך דיר... (ווערט פלוצים צוטומעלט) אַ מפלה אויף זיי! (אין כעס) ריִיזעל! הערסט; אַ רוח אין זייער טאַטענס-טאַטען אַריין! הערסט ריִיזעל?! נאַ דיר אַ האָליץ, (זוכט) נאַ דיר אַ האָליץ, צופלעט מיר דעם קאָפּ... זאָג, איך בין אַ שלעכטער?... זאָג, ריִיזעל, אַ פייער אויף זיי! גנבים! אַ בייזער יאָהר אויף זיי! גנבים! הערסט ריִיזעל?!

ריִיזעל. וואָס קאָכסט זיך אַזוי?

מענדיל. איך... איך... (די ווערטער האַקען זיך איהם אָב).

ריִיזעל. די מאַמע שלאָגט מיך, זי גיט ניט צו עסען... פון דעסטוועגען... איך בין נאָך ניט קיין פערפאַלענע...

מענדיל. איך וועל איהר צושפּאַלטען דעם מוח! גע־דענקסט נעכטען ביי נאַכט? הער רייזעל... פּאַלג מיר... געה נאַר אויף אַ מינוט אַרויס פון שטוב, געה נאַר אַרויס... וועסט זעהן, איך וועל... (קוקט איהר אָן ווי ער וואָלט וואַרטען אויף אַ תשובה).

רייזעל. (קוקט איהם אָן רחמנות'דיג מיט עקעל צוזאַמען).

מענדיל. (בעט זיך) זאָג, וואָס פאַר אַ ריח הערט זיך דיר פון מיר? זאָג! דער „חזיר" ימח שמו, זאָל ער ווערען — ער האָט עס דיר אָנגערעדט, אַ!

רייזעל (ועצט זיך ביים טיש). איך האָב נאָך אויך אַ נאָז...

מענדיל. איך וועל אָנטהון די שבת'דיגע זאַכען... איך וועל די הויט פון זיך אַראָפּרייסען — הער רייזעל... איך וועל וואַרפען די... איך וועל... איך וועל טהון אַנ'אַנדער מלאכה... איך וועל דיך אויף די הענד טראָגען... וועסט ביי מיר זיין אַ פּריִנצעס... הערסט? רייזעל; גוט? איך האָב רחמנות אויף דיר. איך קען ניט זעהן, ווי די מאַמע שלאָגט דיך... כ'האָב נעכטען שיער ניט געוויינט, אז זי האָט דיך געשלאָגען מיט די קולאַקעס אין קאָפּ... (וואַרט אויף אַ תשובה).

רייזעל (פערטראַכט זיך שטאַרק, קוקענדיג אויף איהרע נייע שיך).

אַברוש (הייבט זיך פּלוצלונג אויף פון געלעגער, בלייבט שטעהן, שאָקעלט זיך). מענדיל? אַ מענדיל! (קליינע פּויזע).

רייזעל. דער פיינער טאַטע דיינער... דער פּאַניִצע, ער אויך... פּאַניִצע. (געהט אַרויס).

מענדיל (געהט צו צו אַברוש'ען). טאַטע! טאַטע!

אַברוש (רעדט שווער). וואָס ווילסטו?

מענדיל (אויפגערעגט). וואָס ביזטו אַ פּאַניִצע, זאָג, אַ שכור, — פאַר וואָס ביזטו—דו טהוסט מיר אָן אַ חרפּה (טרייסעלט איהם פאַר'ן האַנד) אַברוש! הער אַברוש! כ'וויל ניט זיין דיין זוהן (קוקט צום טיהר). פאַר וואָס ביזטו אַ פּאַניִצע — אַ?!...

אַברוש (קוים וואָס ער רעדט.) מ—מענדיל? מ—מענדיל! דיין טאַטען... אַ? ווילסט שלאָגען דיין טאַטען... דעם אַלטען טאַ—טען...

מענדיל (רעדט מיט גרויס התלהבות. זיינע ווערטער האַקען זיך איהם אָב יעדער ווייִלע). דו... אַברוש? ביזט אַברוש! אַ שכור ביזטו... די מאַמע האָט דיך אַרויסגעטריבען... נחמה'לע... נחמה'לע... זאָג מיר... זאָג מיר... אַברוש!

אַברוש (קוקט איהם אָן מיט אויסגעגלאָצטע אויגען) מ—מענדיל?..

מענדיל (וואַלט אַרום זיך). זאָג מיר, אַברוש גנב! פאַר וואָס האָסטו מיר געמאַכט פאַר אַ שינדער, אַברוש! זאָג ... זאָג,— (די טרערען ווערגען איהם אין האַלז) זאָג ... אַלע אַנטלויפען פון מיר ... פאַר אַ „נבלה" וואָס האָסטו מיר געמאַכט?! ... אַ שניידער האָב איך געקענט זיין — אויף מיינע נאמנות — אַ שניידער! ... (שמעקט זיינע קליידער) נאַ, זעה וואָס דו האָסט געמאַכט פון מיר (שרייט ווי אַ משוגע'נער), פאַר וואָס האָסטו מיר געמאַכט פאַר אַ נבלה — פאַר וואָס האָסטו מיר געמאַכט?! ...

אַברוש (זיצט אויפ'ן בעט, דער קאָפּ אַראָבגעהאַנגען). רב אַב—אָ! ררב אַב— ... (שטאַרקט זיך, שלעפּט די ווערטער), מ—מענדיל, כ'בין אַפּיאַ=ניצע ... אַ שיש=כור ... (שאָקעלט מיט'ן קאָפּ). מחנות פערד ... גענעראַלען האָבען געריטען ... מ—מענדיל! וואָס ווייַנסטו ... וואָס ...

מענדיל (שטעהט נעבען אַברושען אַראָבגעלאָזען דער קאָפּ, שרייט מיט אַ ווילדע בהמה'שע שטימע). דו ... דו ... דו ... האָסט מיך ... אַ שניי=דער האָב איך געוואָלט זיין ... כ'האָב געוואָלט ... שרייבען וואָלט איך אויך געקענט ... כ'האָב געוואָלט קענען (קוקט אַברושען גלייך אין די אויגען) זאָג! פאַר וואָס האָסטו מיר געמאַכט פאַר אַ נבלה?! ...

אַברוש (פערוואונדערט). ביזט משוגע מ=מענדיל?! ... איך בין שולדיג—מ=מענדיל? איך ... (קלאַפּט זיך אין הארצען). איך ... איך ... נעם מענדיל אַ ש=שטעקען ... שלאָג מיר מ=מענדיל ... אַ שכור, מ=מענדיל ... אַ איד אַ שכור, מ=מענדיל ... אַ איד ... זי ... דיין כאַמע ... שפּרינצע ... הערסט מ=מענדיל. — זי ... שפּרינצע ... (שפּאַנירט אום פערקויפט די פעל? ... פינף רוביל? ... האָסט ... אַ? ...

מענדיל (ווילד). מכות! ... מכות וועל איך דיר געבען! ... זאָג מיר! ... זאָג ... פאַרוואָס ... פאַר ...

נחמה'לע (בעוויזט זיך אין טיהר, געקליידעט ווי אַ שילערין, בלייבט שטעהן אין טיהר דערשראָקען ... אַברוש און מענדיל קוקען ביידע פער=וואונדערט). מענדיל, מענדיל ... (פערהאַקט זיך) מענדיל, די מאַמע איז קראַנק געוואָרען, זי וויל, אַז דו זאָלסט קומען ...

מענדיל (קוקט איהר אָן, ברומט וואָס).

נחמה'לע. וואָס שטעהסטו און קוקסט? כ'האָב דאָך דיר געזאָגט, אַז די מאַמע איז קראַנק געוואָרען! דו געהסט?

מענדיל (ברומט). כ'על געהן ...

אַברוש (ערוואַכענד). אַ, נ=נחמה'לע ... ט=טאָכטער מיינע ... (געהט צו איהר) נחמ=מה'לע ...

נחמה׳לע (פֿערקריִמט דאָס געזיִכט) . מענדיִל ! זאָלסט באַלד געהן, הערסט? (געהט אַרויס) .

אַברוּש (לאָזט זיִך צום טיהר פֿאַלט פֿון די פֿיִס) . נ־נ־חמה׳לע ! ט־טאָכטער מיינע ... נחמ ... זאָג ... זאָג ... פֿאַר וואָס ... זאָג ... ז־זאָג פֿאַר וואָס ... פֿ־פֿאַר ...

(פֿאָרהאַנג) .

דריטער אקט.

בייא שפּרינצען אין דירה.

צוויי צימערן, איינער נעבען דעם אַנדערן. געמעבלירט גאַנץ איינפֿאַך, נאָר אַלץ איז דאָרט אין אָרדענונג.

אין דעם ערשטען צימער, בייא דער רעכֿטער וואַנד שטעהט אַ בעט און נעבען איהר אַ טישעלע מיט גלעזלעך, פֿלעשלאַך מיט רפֿואות. נעבען וואַנד, לינקס, שטעהט אַ טיש מיט שטי־לען א. ד. גל. אויפֿ'ן בעט ליגט שפּרינצע, קראַנק. נעבען איהר זיצט גיטעל. נאָך האַלבען טאָג.

שפּרינצע (נאָך אַ קורצען שטילשווייגען). אָט אַזוי, מיין פֿריינד; אַז אַ מענש איז געזונד שפּירט ער גאָר ניט. די עלטער טהוט זיך אָבער איהרס; מיט אַמאָל קומט זי אָן (שווייגט אַ ווייל'ע), דרייסיג יאָהר... שוין דרייסיג יאָהר בין איך אַזוי עלענד ווי אַ שטיין.

גיטעל. דעם, וועמען גאָט העלפֿט, איז די וועלט אַ חתונה, נאָר אַז דער, וואָס אין הימעל, נעמט צו דאָס שטיקעל מזל — איז נאָך אַלעמען.

שפּרינצע (איהר איז שווער צו רעדען). כֿ'וואָלט נאָך וועלען אַביסעל אונטערלעבען. נחמה'לע איז דאָך נאָך גאָר אַ קינד — וואָס קען ווערען חלילה פֿון איהר, אַז איך זאָל ניט זיין? נאָר צוליב איהר וואָלט איך נאָך וועלען אַביסעל... כֿ'האָב זיך פֿיינד צו בעקלאָגען, חלילה. אויב מיר זאָלען וועלען, קען איך זאָגען פּונקט פֿערקערט: וואָס פֿעלט מיר? פֿון איהר האָב איך דאָך גאָר פֿערגעניגען, און ווייטער... עט — מיט דעם און אָהן דעם! אַ נאַ־רישע וועלט, מיין פֿריינד! (שווייגט אַ ווייל'ע) מען האָט גערעדט אויף מיר, וואָס כֿ'האָב איהם געניט גט צו געבען (זיפֿצט) וואָס האָב איך געזאָלט טהאָן, וואָס? כֿ'האָב געוואָלט ראַטעווען דאָס מיידעל... שלעפּט זיך אַרום שכּור אין די גאַסען.

גיטעל. ווי איז ער פֿריהער געווען?

שפּרינצע. פֿאַר'ן גט?

גיטעל. יאַ.

שפרינצע (מאַכט מיט׳ן האַנד) עט. כ׳האָב פֿיינד איבערצו־חזרן זאַכען וואָס ס׳איז געווען. באַלד נאָך דער חתונה האָט מיר שוין דאָס האַרץ ניט געצויגען צו איהם. אַ „פֿערד־העגדלער“ און אַ „פֿערד גנב“ איז ביי מיר אַלץ איינס. די מאַמע מיינע, זאָל זיין אין גן־עדן, האָט זיך געהיצט — ער איז אַ רייכער געווען. איך האָב די עשירות ניט געזעהן... די גאַנצע „תוכחה“ האָב איך יאָ געזעהן... אַ דאַנק דעם וואָס אין הימעל, וואָס נחמה׳לע איז ניט געראָטען אין איהם. דער בן יחיד איז שוין פונקט אין איהם געראָטען.

גיטעל. וואָרום וואָס, ער איז אויך אַ פּאַניצע, חלילה?

שפרינצע. דוכט זיך, אַז ניט — און אפשר — ווער ווייסט? צוזאַמען מיט׳ן טאַטען זיינעם איז ער, (שווייגט אַ ווײַלע), כ׳האָב גע־שיקט נחמה׳לען, זי זאָל איהם רופֿען, פֿון דעסטוועגען פֿאָרט אַ מאַמע — אַ מאַמעס האַרץ טהוט וועה... אַ „בן יחיד“, דער איינ־ציגער „קדיש“ מיינער, כ׳האָב איהם שוין אפשר פֿון אַ האַלב יאָהר ניט געזעהען... נחמה׳לע האָט ניט געוואָלט געהן, כ׳האָב זי קוים איינגעבעטען.

גיטעל. אָהן איין עין־הרע אַ וואויל קינד נחמה׳לע.

שפרינצע. ער האָט חתונה געהאַט מיט אַ יאָהר צוריק. זי האָט אַ גרויסע טאָכטער. מען דערציילט, וואָס דאָרטען טהוט זיך אָב אין שטוב... וואָרום וואָס? אַז זי האָט איהם גענומען, איז זי מסתמא ניט בעסער פֿון איהם.

גיטעל. אַן׳אַלמנה? אַ גרושה?

שפרינצע. מיר דוכט, אַז אַ גרושה איז זי. אוי! וואָס זאָגט זי זיך עס אַזוי לאַנג! אַז זי געהט אַוועק, איז מיר יעדער מינוט אַ שעה — אַ שעה יעדער מינוט... האָט נעבאָך ניט געוואָלט געהן. אוי! עס שטעכט מיר דאָס גאַנצע לייב, ווי מיט נאָדלען. שטאַרק פֿערקילט זיך.

גיטעל. מיט אַ פֿעטס אויסשמירען וואָלט ניט שאַדען, מיט אַ פעטס די זייטען... (פּויזע).

שפרינצע. אַז איך בין געזונד, פֿערדרייט מיט דער ביטערער פרנסה, פֿערגעסט זיך אַלץ. נאָר איצטער, אַז אַמענש ליגט אין בעט, קריכען פֿערשיידענע געדאַנקען אין קאָפּ. כ׳האָב קיין מאָל ניט געטראַכט פֿון אַ סך קינדער... נאָר איצטער... ס׳וואָלט מיר עפּעס, דוכט זיך, גרינגער זיין, ווען אַפֿילע קינדער וואָלטען זיין אַרום מיר... קינדער. ס׳פֿערשטעהט זיך — קינדער רעכטע. ס׳האָט מיר דאָס האַרץ וועה געטהאָן די גאַנצע נאַכט, און ביי מיר איז געבליבען — שיקען איהם רופֿען. כ׳וואָלט איהם שוין

וועלען זעהן — חאָטש איך ווייס, אַז קיין גרויס פֿערגניגען וועט ער מיר ניט פֿערשאַפֿען.

גיטעל. וואָס רעדט איהר? אַ זון איז פֿאַרט אַ זון. מיט וואָס פֿערנעמט ער זיך?

שפרינצע. ווער ווייסט איהם דאָרט? — מיט פֿעל, האָט מען געזאָגט, פֿערנעמט ער זיך.

גיטעל. ניט קיין שלעכטער מסחר.

שפרינצע. ניט קיין שלעכטער מסחר; וואָס קומט אָבער דערפֿון אַרויס? אַז ער אַליין איז קיין מענש ניט.

גיטעל. אַלס איז פֿון דעם, וואָס כ'בין ניט ווערט צו דערמאָנען זיין נאָמען... נחמה'לע איז אַ גאָלדען קינד

שפרינצע. נאָר דאָס שטיקעלע מזל...

נחמה'לע (קומט אַריין, די באַקען, די אויגען רויט). אַ טייערע מלאכה האָסטו מיר, מאַמע, געגעבען, אַ טייערע מלאכה!

שפרינצע. ביזט דאָרט געוועזען?

נחמה'לע. איך בין געוועזען.

שפרינצע. וואָס ביזטו אַזוי געלאָפֿען? זעה, ווי דו ביזט פֿערמאַטערט. אַזוי פֿערשוויצט!

גיטעל. קיין בייז זאָל ניט זיין. וועסט עסען מיט מעהר אַפּעטיט. פֿון אַ מאַמעס וועגען מעג מען אַלץ טהון — בפרט פֿאַר אַ קראַנקער מאַמע. וואָס טהוען ניט די מאַמעס פֿון זייערע קינדערס וועגען? אַלץ! דעם גוף מיט דער נשמה אין איינעם זענען זיי מקריב פֿון זייערט וועגען (שטעלט זיך) נו, איצטער קען איך שוין געהן, אַז איהר האָט שוין נעבען זיך די בת־יחיד'קע.

שפרינצע. וואָס היילט איהר זיך אַזוי?

גיטעל. גאָט איז מיט אייך! כ'האָב דאָך עפּעס געלאָזען, קיין עין־הרע, אַ שטוב. כ'וועל שוין בעסער אין אָוונד אַריינקומען... נו, זאָל אייך גאָט שיקען די רפֿואה. אַ גוטען טאָג! זייט געזונד! (געהט אַרויס).

נחמה'לע (זעצט זיך ביים טיש, אומעדיג). אין אַ פֿיינע שליחות האָסטו מיר געשיקט.

גיטעל (עפֿענט די טיהר). איהר זאָלט ניט פֿערגעסען, שפרינצע, וואָס כ'האָב אייך געזאָגט: מיט אַ פֿעטס די זייט איינשמירען; דאָס איז די בעסטע רפֿואה.

שפרינצע. אין אָוונד, אי"ה, וועל איך עס טהאָן.

גיטעל. געוויס, געוויס (פֿערמאַכט די טיהר).

שפרינצע (נאָך אַ קורצען שווייגען). וואָס איז דאָרט, מיין מאַלטער?

נחמה׳לע. בעסער, אַז דו וועסט גאָר ניט פרעגען.

שפרינצע. דו האָסט איהם געזעהן? וואָס, ער וועט קומען?

נחמה׳לע. כ׳ווייס ניט, צו ער וועט קומען.

שפרינצע. האָסט איהם געטראָפען אין דערהיים?

נחמה׳לע. געטראָפען.

שפרינצע. ווער נאָך איז דאָרט געווען?

נחמה׳לע. זענען ביידע געווען.

שפרינצע. „ער" איז אויך געווען?

נחמה׳לע. געווען.

שפרינצע (קוקט אָן נחמה׳לען אונרוהיג). וואָס ביזטו אַזוי אויפגערעגט? ס׳איז וואָס געשעהן?

נחמה׳לע. ס׳איז גאָר ניט געשעהן.

שפרינצע. טאָ וואָס — ביזטו עפעס...?

נחמה׳לע (מיט טרערען אין די אויגען). איך רעג זיך. ווען איך וואָלט אפילו אַ האַלץ געווען, וואָלט איך אויך געדאַרפט קלאָגען. אַז איך זעה, ווער מיין טאַטע איז, און ווער מיין ברודער איז. אַנ׳אמת׳ער קבר איז דאָרט ביי זיי. פינסטער, בלאָטע ביז׳ן האַלז — עס קלאַפט מיר דאָס האַרץ, ווי ביי אַ „גזלן". כ׳האָב געעפענט די טיהר, האָב איך זיך דערשראָקען. אַז איך בין נאָך געווען אין הייזעל, אונטער׳ן טיהר — וואָלסט זעהן אַ הייזעל! האָב איך געהערט קולות, ווי מען רייסט זיך — כ׳האָב גלייך דערקענט מענדיל׳ס קול. כ׳האָב ניט געוואוסט וואָס איך זאָל טהאָן. כ׳האָב מורא געהאַט צו עפענען די טיהר, טאָמער וועלען זיי מיך נאָך שלאָגען.

שפרינצע (ווּפּצט). וועה איז מיר!

נחמה׳לע. איך עפען די טיהר, און די הענד ציטערען מיר, ווי פון קדחת — און איך האָב עס דערזעהן אַ קאַרטינע: „ער" שטעהט שכור, פאַלט פון די פיס, ברומט עפעס האַלבע ווערטער, און מענדיל שטעהט נעבען איהם, האַלט איהם פאַר די לאַצען און טרייסעלט איהם.

שפרינצע (דערשראָקען). ער האָט איהם געשלאָגען — דעם טאַטען־זיינעם?!

נחמה׳לע. דוכט מיר, אַז ער האָט איהם געשלאָגען. נאָר באַלד ווי איך בין אריבער דעם שוועל — מעהר ווי איבער׳ן שוועל בין איך ניט אריבערגעטראָטען — זענען זיי ביידע געבליבען

שטעהן, ווי פלעקער — און האָבען מיך אָנגעקוקט מיט אויסגע־גלאָצטע אויגען ווי משוגעים — אמת'ע משוגעים!

שפרינצע. וואָס האָסטו זיי געזאָגט?

נחמה'לע. כ'האָב געזאָגט מענדלען, אַז דו ביזט קראַנק און דו ווילסט איהם זעהן.

שפרינצע. וואָס האָט ער געענטפערט!

נחמה'לה. איך ווייס ניט. איך בין גלייך אַרויסגעלאָפען— כ'האָב געמיינט אַז כ'בין אַריינגעפאַלען ערגעץ צו גנבים, אָדער אין אַ משוגעים־הויז. (פּויזע).

שפרינצע (זיפצט). אָט אַזוי איז עס, מיין טאָכטער. ווען דו ביזט געווען אַ קליינינקע, פלעגסטו שטענדיג פרעגען: וואו איז דער טאַטע? איך פלעג שווייגען, כ'האָב ניט געוואוסט, וואָס דיר צו ענטפערען. נאָר איצטער — ביזט שוין גאָט צו דאַנקען אויסגעוואַקסען. פערשטעהסט שוין אַליין. איך דאַרף דיר שוין ניט רעדען (נאָך אַ קורצען שווייגען), ווי זעהט ער אויס?

נחמהלע. ווער?

שפרינצע. דער טאַטע דיינער.

נחמה'לע (מיט עקעל). מוראדיג. שמוציג — מאוס צו קו־קען אויף איהם.

שפרינצע. און מענדיל?

נחמה'לע. כ'האָב דאָך דיר געזאָגט, אַז כ'האָב געמיינט, ער איז משוגע. ער וועט אפשר קומען, וועסטו שוין זעהן. אָבּ־געריסען, אָבגעשליסען, בעוואַקסען מיט האָר, ווי אַ שד.

שפרינצע (וועצט זיך אַנידער). וואָס האָב איך געקענט כהאָן וואָס? (שאָקעלט מיט'ן קאָפּ) כ'האָב קיין אַנדער עצה ניט גע־האַט. ער האָט ניט געוואָלט זיין מיט מיר. נאָר צו די פערד האָט איהם עפּעס אַ „נישט גוטער" געצויגען. און וועמען איז ער געראָטען אין וועמען? ווער איז מיר! אין מיין משפחה איז ניטאָ אַזוינע; אין מיין משפחה איז ניטאָ אַזוינע גראָבע יונגען, וועה איז מיר... (נאָך אַ קורצען שווייגען) צו דער עלטער... כ'האָב גע־קענט לעבען אין הרחבה, נאָר... (עס האקען זיך איהר איבער די ווערטער).

נחמה'לע. כ'האָב דיר פערגעסען צו דערציילען, אַז איך בין אַרויסגעגאַנגען, האָט ער זיך געלאָזט לויפען נאָך מיר און געשריען מיט אַ הייזעריגען קול: נחמה'לע, נחמה'לע! — איך האָב מורא געהאַט דאָרט צו פערבלייבען.

שפרינצע. האָסט ניט בעדאַרפט אַנטלויפען. אדרבה,

האָסט געדאַרפֿט רעדען מיט איהם. אויסהערען — אפשר האָט ער דיר געוואָלט דערציילען וואָס.

נחמה׳לע. איך האָב מורא געהאַט. אַז דו ווייסט ניט, מאַמע, וואו, אין וואָס פֿאַר אַ גיהנום זיי ליגען, אין אַ גרוב.

שפּרינצע (וויינט). גאָט דאַרף מיך מיט מיין טאָכטער ניט שטראָפֿען...

נחמה׳לע. ווען איך וואָלט האָבען אַ טאַטען ווי אַלע... אַ מענשען — וואָלט, אפשר, אַלץ אַנדערש געווען ... די „חרפה" ! בעגראָבען זיך דאַרף מען פֿאַר בושה.

שפּרינצע (נאָך אַ קורצען שווייגען). וואָס זאָל איך טהאָן, וואָס קען איך מאַכען? איז דער עלטער, קראַנק געוואָרען... וואָס, מיינסטו, האָט אַ ווערדע אַ מענש צו דער־עלטער? פֿונדעסטוועגען — ער איז דאָך מיין זון — אַ קינד ... דיין ברודער — אונטער איין הארצען געטראָגען ... פֿון איין ברוסט געזויגען.

נחמה׳לע (רעגט זיך). וואָס פֿאַר אַ ברודער איז ער מיר? איך וויל איהם גאָר ניט קענען! איך וויל איהם גאָר ניט אָנקוקען. ער וועט קומען, וועל איך אַרויסגעהן פֿון שטוב.

שפּרינצע. זאָלסט עס נישט טהאָן, נשמה מיינע, זאָלסט עס נישט טהאָן. אדרבה, זיי פֿריינדליך צו איהם, רעד מיט איהם. וואָס, טויזענד ברידער האָסטו? דו הערסט, נחמה׳לע?

נחמה׳לע. איידער אַזאַ ברודער איז שוין גלייכער גאָר ניט!

שפּרינצע. וואָלסט זיך, אַזוי, ניט דערוויטערט פֿון איהם, וואָלט ער, אפשר, געקומען אַהער, וואָלט ער זיך, אפשר, נישט דערוויטערט אַזוי פֿון אונזער שטוב.

נחמה׳לע. אַז איך וויל איהם גאָר ניט קענען. אַ שטיק אידיאָט. אַ פרא אדם — אַ שינדער!

שפּרינצע (לעגט זיך. קרעכצט. פּויזע).

נחמה׳לע. ס׳איז שוין צייט, מאַמע, איינצונעמען די רפֿואות.

שפּרינצע. איך בעט דיר, טאָכטערשו, נאָך אַמאָל, אַז מענדיל וועט קומען זאָלסטו זיך ניט דערווענען...

מענדיל. (עפֿענט די טהיר. שטעקט אריין דעם קאָפּ און קוקט תמ׳וואַטע אין שטוב אריין).

שפּרינצע (רעגט זיך). קום אריין! וואָס ביזטו געבליבען שטעהן אין טיהר? דו שעמסט זיך... (צו נחמה׳לען) הער מיין קינד, געדענק, וואָס איך כ׳האָב דיר אָנגעזאָגט.

מענדיל (קומט אריין. געהט צו שטיל צום בעט. שטארק אויפ־געֿרעגט, ווי נאך א מלחמה). ביזט קראנק, מאמע, וואס מאכסטו?

שפרינצע. איך בין קראנק; דו זעהסט דאך (קוקט איהם אן).

נחמה'לע (ועצט זיך מיט'ן פליצע צום שטוב, בלעטערט עפעס א בוך).

שפרינצע. נעם א שטול און זעץ זיך — וואס שטעהסטו?

מענדיל (קוקט זיך ארום. קוקט צו נחמה'לען). וואס מאכסטו?

שפרינצע (צו נחמה'לען). פאר וואס ענטפערסטו איהם ניט? ער פרעגט דאך דיך, וואס דו מאכסט!

נחמה'לע (ניט אבקערענדיג זיך צו זיי). ער זעהט דאך, אז איך בין געזונד.

שפרינצע. פאר וואס זעצטו זיך ניט? האסט מורא פאר אונז.

נחמה'לע (דערלאנגט א שטול פאר מענדלען).

מענדיל (מיט א שוואכער שטימע). כ'האב ניט מורא — וואס זאל איך מורא האבען? (זעצט זיך). וואס טהוט דיר וועה, מאמע?

שפרינצע (די טרערען שטיקען זי אין האלז). וואס פאר א מלבושים טראגסטו אויף זיך? וואס ביזטו אזוי אבגעריסען! האסטו גאר ניט קיין אנדערע מלבושים?

מענדיל (בעקוקט זיינע בגדים, פערשעמט). א? מיינע זאכען?...

נחמה'לע. געוויס האט ער ניט קיין אנדערע זאכען.

מענדיל (ערוואכענד). פון וואנען ווייסטו, אז כ'האב ניט קיין אנדערע זאכען? פונקט ווי זי וואלט געזעהן, וואס ביי מיר אין „טשאמאדאן" איז! כ'האב נאך וואס אנצוטהאן — כ'האב נאך...

נחמה'לע. אפשר האסטו.

שפרינצע. פערדינסטו חאטש אויף דער הוצאה?

מענדיל. איך פערדין; אודאי פערדין איך — ווי דען? (קליינע פויזע).

שפרינצע. וואס ביזטו אזוי צוקאכט, אויפגערעגט?

מענדיל (שווייגט, דעם קאפ אראבגעלאזען).

שפרינצע (קוקט איהם אן מיט א מוטערליכען ווייכען בליק). פאר וואס, זאג מיר, מיין קינד, האסטו זיך אזוי פון אונז דער־ווייטערט, פאר וואס ביזטו ווי א פרעמדער געווארען צו אונז? שוין מעהר ווי א האלב יאהר, אז כ'האב דיך ניט געזעהען. דו האסט אפילו ניט געוואוסט, אז איך ליג קראנק...

מענדיל. א ברוש, א מפלה אויף איהם, ער אליין...

נחמה׳לע. ש־ש־ש שריי נאָר ניט אַזוי דאָ; זיי נאָר דאָ ניט אין כעס —

מענדיל (פֿערשעמט. דאָס געזיכט ווערט ביז).

שפּרינצע (ס׳איז איהר שווער צו רעדען). שטענדיג ביזטו גע־לאָפֿען צו די פֿערד — וואָס איך האָב עס ניט געקענט פֿערטראָ־גען... וואָס איז געווען מיין גאַנצע האָפֿנונג, מיין פֿערלאַנג? אַז דו זאָלסט געהן אין גלייכען וועג, דו זאָלסט זיין אַ שטיקעל „מענש", (בעוויזט אויף נחמה׳לען) אָט זעה זי — פֿון איין טאַטע מאַמע געבאָ־רען געוואָרען... פֿון איין ברוסט געזויגען... זאָג, פֿאַר וואָס האָס־טו זיך אַזוי דערווייטערט פֿון אונז?

מענדיל. מאַמע זאָג, וואָס רעדסטו עס?

שפּרינצע. וואָס דען זאָל איך רעדען, אַז ניט דאָס? ווען איך וואָלט דיך אַמאָל זעהן. איך זעה דיך אין די אויגען ניט אָן (שוויגט אַ ווײַלע), וואָס הערט זיך עס פֿון דיר עפּעס אַ מאָדנער ריח...? פֿאַר וואָס האָסטו ניט אָנגעטהאָן קיין אַנדערע זאַכען — רייינערע?

מענדיל (העכער) מאַמע! וואָס רעדסטו עס — זאָג מיר? שוויינ בעסער!

נחמה׳לע. שריי ניט אַזוי. זעהסט דאָך, די מאַמע איז קראַנק.

שפּרינצע (נאָך אַ קורצען שווייגען). וואָס רעד איך דען! איך פֿרעג, וואָס דו ביזט אַזוי אָנגעטהון, ווי דער ערגסטער... דיין טאַטע דער פיאַניצע — און דו זיצט דאָרט מיט איהם... ווער ווייסט, וואָס פֿאַר אַ טייוועל ער האָט דאָרט גענומען... וואָס איז דאָרט פֿאַר אַמויד אין שטוב?...

מענדיל (קאָפּט זיך). וואָלסטו וויסען וואָס פֿאַר אַ „טייוועל" ער האָט גענומען! זי פֿערהרגט אַלעמען — די טאָכטער און איהם... (בלייבט פּלוצלונג שטיל).

שפּרינצע. וואָס דערציילט זי עפּעס, אַז זי האָט גע־עפֿענט די טיהר איז געווען אַ געשלעג צווישען דיר מיט׳ן טאַטען?

מענדיל (שווייגט).

שפּרינצע (קוקט אָן מענדלען, שאָקעלט מיט׳ן קאָפּ).

מענדיל. וואָס קוקסטו מיך אַזוי אָן?...

שפּרינצע. איך בין דאָך דיינע אַ מאַמע. אויב דו האָסט זיך ניט אויפֿגעפֿיהרט ווי עס בעדאַרף צו זיין; אויב דו ביזט ניט געגאַנגען אין דעם וועג, ווי איך האָב פֿערלאַנגט — פֿונדעסט־וועגען קען איך זיך דאָך ניט אָבזאָגען פֿון דיר, — ביזט פֿאָרט

מיינס א קינד און איך—דיינע א מאמע ... וואס טהוסטו, וואס דו ביזט אזוי פערשמירט, אזוי פערפאטשקעט?...

מענדיל (וולט אין די קעשענעס).

שפרינצע. וואס זוכסטו?

מענדיל. געלד וויל איך דיר געבען; איך פערדין נאך גענוג געלט פערדין איך.

שפרינצע (מאכט מיט'ן האנד). דערוויל האב איך נאך גענוג, דערוויל דארף איך ניט. האלט זיך דיין געלד, האלט זיך— אפשר, אז כ'וועל שוין קיין אנדער עצה ניט האבען ...

מענדיל (שטאמעלט). אבער כ'האב געלט ...

שפרינצע. פאר די געלד בעסער וואלסטו מאכען זיך זאכען אנדערע—זעה ווי דו ביזט אנגעטאהן—ס'איז דאך א חרפה, א שאנד!

נחמה'לע. מסתמא געפעלט איהם אזא „גאנג“.

שפרינצע. וועה איז מיר, וועה איז מיר!

מענדיל (קאכט זיך). מאמע! וואס רעדסט עס מאמע?! איך ווער אין כעס, זאג איך דיר!

נחמלה. ש—שש!

מענדיל (ווארפט נחמה'לען א שארפען בליק). ווער ביזטו, זאג? אויך מיר א „שוועסטער“! טפוי אויף דיר!

נחמה'לע. האסט קיין רעכט ניט דא אין שטוב סקאנדאלען צו מאכען! דא אין שטוב... די מאמע ליגט קראנק!

מענדיל. איהר קענט זי, די „בריאה“? צווישען די פינגער, צווישען די פינגער וועל איך דיך צורייבען; אויף קאשע וועל איך דיך באלד צורייבען!

שפרינצע (צו נחמה'לען). טהו דארט דיין ארבייט, טהו דארט, כ'בעט דיך...

מענדיל (הויבט זיך אויף, שטארק אויפגערעגט).

שפרינצע (רעדט ווייך). וואס האסטו זיך אויפגעהויבען? וואס ביזטו אין כעס, מענדיל? וואס רעד איך דען? איך בין דאך דיין מאמע—א מאמע מעג דאך זאגען דעם אמת... ווער זאל דיר רעדען, אויב ניט א מאמע?... וואס ביזטו אזוי אויפגערעגט געווארען, אז כ'האב דיר וואס גערעדט?...

מענדיל (ערוואכענד). מאמע!... הער מאמע! (בלייבט שטיל).

שפרינצע. מענדיל. זעה דו ביסט געקומען צו א מאמען, צו א קראנקער מאמען! אוי וועה... א קראנקע מאמע...

מענדיל (שרייט). איך געה אוועק; מיר איז דא... מאמע!

זאָג מיר מאַמע ... זאָג, פֿאַר וואָס?!... זאָג, פֿאַר וואָס מאַמע האָסטו מיר ניט געגעבען צו עסען? אָ? פֿאַר וואָס, אָ? (ווייזט מיט'ן פינגער). פאַר וואָס האָסטו מיר אַרויסגעטריבען פֿון שטוב?... איך בין געוועזן אַ קליין אינגעל, בין איך געוועזן ... אַברוש אַ בייזער יאָהר אויף איהם!... הער מאַמע... איך וועל איהם דערשטיקען... איך וועל איהם מאַכען דעם טוידט. אַברושען!... וועסט זעהן—נאָך היינט ביי נאַכט וועל איך איהם דערשטיקען... נאָך היינט ביי נאַכט!

שפּרינצע (רייסט איהם איבער). מענדיל! ביזט משוגע געוואָרען?... וואָס איז מיט דיר? בערוהיג זיך... זאָג, וואָס רעדסטו, וואָס? וואָס ביזטו אין כעס?...

נחמה'לע. זאָל ער זיך געהן פֿון דאַנען, זאָל ער זיך געהן! כ'האָב דאָך דיר געזאָגט, אַז מען דאַרף איהם ניט רופֿען... זאָל ער זיך געהן!

מענדיל. אַ בייזער יאָהר אויף דיר — פּאַסקודע! אַ שוועסטער—איהר קענט זי? פּאַסקודע! אַ בייזער יאָהר אויף דיר! די קלאַסען געהט זי אויס—אַ יחסנ'טע, מיינט זי, איז זי שוין!... אין די קלאַסען... ביזט ביי מיר קיין „פריץ" נישט, צווישען די פינגער וועל איך דיך צורייבען!... אייך אַלעמען... כ'וועל באַלד מיט אייך אַלעמען פערקאַנטשען! הער מאַמע! זאָג איהר בעסער, אַז זי זאָל שווייגען... זאָג איהר! איך בין נאָך עלטער פֿון איהר, כ'האָב נאָך אַ פערשטאַנד... איך פֿערדין נאָך מעהר פֿון איהר, פערדין איך? ... מאַמע, זאָג איהר!... איך געה אַוועק פֿון דאַנען (געהט צום טהיר).

שפּרינצע (מיט אַ וויינענדיג קול). מענדיל... מענדיל... נחמה'לע! כ'האָב דאָך דיר געזאָגט, דו זאָלסט שווייגען! (פויזע).

מענדיל (שטעהט, דער קאָפּ אַראָבגעהאַנגען, קוקט אין איין פינטעל אַריין)

נחמה'לע. איך בין איהם נאָך געגאַנגען רופֿען, דעם טייערען תכשיט—אַ „ציר'ונג"...

מענדיל (צו נחמה'לען). דו שווייגסט—צו ניין!... אַוועק פֿון מיר!—זאָג איך דיר... וועסט בעסער מאַכען, זאָג איך דיר,, איך וועל אַברוש'ען דעם טויד מאַכען וועל איך... טפֿוי אויף אייך!... טפֿוי אויף אייך אַלעמען... (שווייגט אַ ווייל).

נחמה'לע. געה פֿון דאַנען, געה פֿון דאַנען...

מענדיל (שליידערט זיין היטעל אָן דרערד). געוואַלד! געוואַלד! וואָס האָט מען געמאַכט פֿון מיר?! וואָס ט'מען געמאַכט פֿון

מיר?! ... וואָס בין איך? מאַמע! זאָג, וואָס בין איך?!.. (וויינט פון כעס) מאַמע! זאָג—פאַר וואָס ביזטו מיין מאַמע?! ... אַ?!

נחמה'לע (וויל איהם איינשטילען).

שפרינצע (וויינט). מענדיל... מענדיל... זאָג וואָס איז מיט דיר?—וואָס האָב איך דיר געזאָגט?... כ'האָב דאָך דיר גאָר גישט געזאָגט... כ'האָב דיר מעהר ניט געפרעגט, וואָס עס שטינקט פון דיר... כ'האָב ניט געטאָרט עס דיך פרעגען?...

מענדיל (שטאַמעלט). עס שטינקט פון מיר... שטינקט פון מיר—„נבלה" שטינקט פון מיר!... איך בין אַ שינדער בין איך!.. מאַמע!... בראָך!... אַ בייזער יאָהר אויף דיר!... אַ מיתה משונה אויף דיר!... מאַמע!...

נחמה'לע (שפרינגט אויף פון אָרט. שטופּט איהם אַוועק). אַרויס פון דאַנען—אַרויס! „חם"! „פויער"!

מענדיל (צוקאָכט זיך אַלץ מעהר) אַ מפלה אויף אייך! אַ בייזער יאָהר אויף אייך!... פון מיר שטינקט... „נבלה" שטינקט פון מיר!... אַ?... וואָס זאָגסטו?... איך וועל... כ'וועל... טפוי אויף דיר מיט רייזלען אין איינעם!... (שפּייט) טפוי אויף דיר מיט רייזלען!

נחמה'לע (שטויסט איהם). אַרויס „חם"!

שפרינצע (וויינט) קינדער... האָט רחמנות, קינדער...

מענדיל (גיט נחמה'לען אַ שטאַרקען פּאַטש. ער ווערט אַוויילע אַליין דערשראָקען פון זיין טהאַט) וואָס... זאָג... (קוקט איהר אָן צומישט).

נחמה'לע. געוואַלד! געוואַלד! ראַטעוועט!

שפרינצע (דערשראָקען). נחמה'לע!... מענדיל... מען וועט זיך נאָך צונויפלייפען... מענשען וועלען זיך צונויפלייפען... מענדיל! ביזסטו משוגע, מענדיל!!?...

מענדיל (צו נחמה'לען). איך וועל דיך דערשטיקען מיט רייזלען...

נחמה'לע (וואַרפט זיך נאָך אַמאָל צו מענדלען). חם! נבלה! פגר! עפּוש!...

מענדיל (שטעהט ווי אַ צומישטער).

שפרינצע (בעט זיך). נחמה'לע, מיין לעבען... האָב רחמנות אויף מיר... אויף מיר רחמנות...

נחמה'לע. די גאַל קערט דאָך פון איהם. די גאַנצע שטוב האָט ער דאָך פערשטונקען... נבלה!...

מענדיל (די אויגען פערגיסען זיך איהם מיט בלוט. שטאַמעלט). האַ... אַ מפלה... אַ מפלה... כאָליערע! מגפה!... (וויינט) פאַר וואָס?... פאַר וואָס (צו שפרינצען) מאַמע! פאַר וואָס?!.. אַ בייזער...

אַברוש... רייזעל... אַברוש... (פֿאַנגט אָן רייסען די קליידער פֿון זיך. בעטט אָן פֿאַר'ן לאַץ פֿון זיין רעקעל און מיט ווילדקייט רייסט ער אַראָב ביז אונטען. הויבט אויף זיין היטעל און צורייסט איהם. ברומט) נבלה.. פגר... נבלה... (ברומט אונפֿערשטענדליכע ווערטער).

נחמה'לע (קוקט איהם אָן דערשראָקען מיט אויסגעגלאָצטע אויגען).

שפרינצע (הויבט זיך אויף פֿון געלעגער שטאַרק צושראָקען).

(פֿאָרהאַנג).

פירטער אקט.

די דעקאראציע — ווי אין דעם ערשטען אקט.

(א ווילע שטיל אין קעלער. אויף דער סצענע זעהט זיך קיינער ניט, א יסער אברוש. ער ליגט אויפ'ן בעט און כראפעט).

אברוש (ערוואכט זיך. זינגט פאר זיך אליין). טי=טא=טא; טי=טא=טא, פויף! (קוקט זיך ארום פון אלע זייטען ניט אויפהויבענדיג דעם קאפ) בים=באם=באם; בים=באם=באם! (זינגט מיט א הייזעריג אומעדיגען ניגון) מן ה=מ=צר; מן ה=מ=צר! מן=מן=מן! ק=רא=תי קר=ראתי—קרא—אא—ק—ראא=תי יה— — — — — — — (רופט) אברוש! ... אברוש! (שלעפט ארוים פון הויזענקעשענע א פלעשעלע בראנפען און טרינקט. בעהאלט דאס ליידיגע פלעשעל אונטער'ן קישען און לעגט זיך ווידער. פויזע).

מענדיל (לויפט אריין אין שטוב. פערשליסט די טיהר אויפ'ן שלאס. אויפ'ן קאפ ניטא קיין היטעל. די האר אין גרוים אונארדנונג. די זאכען אויף איהם איז אויף פאסען צוריסען, און ס'הענגט ארום איהם שמאטעס. לויפט אום הין און צוריק. בלייבט שטעהן פלוצלונג און פערטראכט זיך שטארק. פאנגט ווידער אן אומלייפען).

אברוש (זינגט פון שלאף הייזעריג). מן—ה=מ=צררר...צר...צצר...

מענדיל (ווארפט זיך ארויף ווי א ווילדע חיה אויף אברוש'ן און פאנגט איהם אן שטיקען מיט א ווילדען ברומען. אברוש צאפעלט זיך מיט די הענד און מיט די פיס. מענדיל ציהט זיך אויף איהם אוים מיט זיין גאנצען קערפער און שטיקט איהם מיט אלע כחות. ביי א פאר מינוט ליגט ער אויף אברושען ברומענדיג אונפערשטענדליכע ווערטער. ער הויבט זיך אויף. קוקט זיך ארום ווי פערוואונדערט, פרובט אויפהויבען אברושעס האנד, נאכהער זיין פוס. אברוש ליגט אונבעוועגליך. מענדיל קריכט אראב פון בעט און טרייסעלט אברושען, שרייט: „אברוש! ... „אברוש"! אברוש—א? א—אברוש?! רייזעל! רייזעל! שטעהט א ווילע אויף איין ארט ווי א פאר שטיינערטער. פלוצלונג פאנגט ער אן שפרינגען ווילד און זינגט:)

אויפ'ן לאנקע, אויפ'ן לאנקע, פייגלאך פליהען!
אויפ'ן לאנקע, אויפ'ן לאנקע, פערדלאך שפרינגען!
אויפ'ן לאנקע, אויפ'ן לאנקע, גענזלאך, גענזלאך!

(שטעהט א ווילע שטארק פערטראכט, דער קאפ אראבגעהאנגען. ער־זואכט זיך, פאנגט אן זוכען און שרייען): רייזעל? רייזעל! רייזעל! (קוקט אונטער'ן בעט, אונטער די טאפטשאנעס, געהט צו צו אברושען און זוכט אונטער איהם. רופט) רייזעל? ריי—זעל! רייזעל! געה ארוים! געה

אַרויס, זאָג איך דיר. איך וועל ניט לאָזען די מאַמע זאָל דיר שלאָגען... (הערט זיך צו) געה אַרויס זאָג איך דיר. די מאַמע איז ניטאָ — געה אַרויס! (זינגט).

אויפֿ'ן לאָנקע, אויפֿ'ן לאָנקע—פֿערדלאַך שפּרינגען!
אויפֿ'ן לאָנקע, אויפֿ'ן לאָנקע—פֿייגלאַך פֿליה־ען!...

(שמעקט די קליידער זיינע און פֿערקרימט זיך שטאַרק). פּוט־פּוט־פּוט־אַברוש, אַברוש! האַ—האַ! האַ—האַ—רייזעל, קום אַהער, קום צו מיר גיכער, גיכער! זעה ס'אַשיינער „חתן" איך בין! האַ־האַ, קום אַהער! (שלעפּט אַרויס פֿון אונטער'ן בעט זיין טשעמאָדאַן, וויל איהם עפֿענען, נאָר ער איז פֿערשלאָסען. פֿערמעסט זיך צום טשעמאָדאַן מיט כעס: „נו, עפֿען זיך! עפֿען זיך! קלאַפּט איהם מיט זיינע פֿיס. געפֿינט ערגעץ אין אַ ווינקעל דעם האַק און פּרובט מיט איהם עפֿענען דעם טשעמאָדאַן. געהט פּלוצלונג צו צו אַברושען) טאַטע! טאַטע! אַ, טאַטע? (טרייסעלט איהם פֿאַר'ן האַנד) טאַטע — שטעה אויף! שטעה אויף! חאַ—חאַ—חאַ—שטעה אויף טאַטע! (שפּרינגט נעבען בעט) שטעה אויף אַברוש... אַ סך פֿערד, פֿערד האָב איך געבראַכט. — פֿערד!... (טרעט אָב אין אַ זייט, זינגט)

אויפֿ'ן לאָנקע, אויפֿ'ן לאָנקע, פֿערדלאַך, פֿערד־לאַך!

(פּרובט נאָך אַמאָל עפֿענען דעם טשעמאָדאַן) ע־ע־ע! דאָרט איז רייזעל! האַ—האַ! (לעגט צו דעם אויער צום לעכֿעל פֿון שלאָס און הערט) זאָג, דו ביזט דאָרטען? אַ? דאָרטען? עפֿען! עפֿען! זעה, איך גיב דיר אַ סך געלד, אַ סך געלד! (נעמט אַרויס פֿון קעשענע זיין טויטערעל, שיט אויס די גאַנצע געלד אויפֿ'ן דעק פֿון טשעמאָדאַן און קלינגט מיט זיי) הער רייזעל! אַ סך געלד גיב איך דיר, געה אַרויס! עפֿען! עפֿען! (קלאַפּט מיט די פֿיס) עפֿען, מהום — וועסט חרטה האָבען (נעמט שנעל אַראָב דאָס געלד פֿון טשעמאָדאַן, בעהאַלט אין קעשענע, שפּרינגט מיט די פֿיס אויפֿ'ן דעק) האַ! האַ! האַ—האַ! (קריכֿט אַראָב. צוהאַקט מיט'ן האַק דעם דעק, רייסט אַראָב דאָס לייווענד, און דורך דער לאָך קוקט ער אַריין אינוויינינג), נו. וועסט שוין אַרויסגעהן? (נעמט אַרויס איינציגווייז די זאַכֿען פֿון טשעמאָדאַן. בעקוקט יעדער זאַך בעזונדער מיט גרויס כונה און לעגט אין אַזייט... ביסלעכֿווייז ליידיגט ער אויס דעם גאַנצען טשעמאָדאַן. זוכֿט צווישען די מלבושים. רופֿט:) רייזעל, וואו ביזטו? זאָג! (וויינט) וואו ביזטו? קום צו מיר! (ער קערט איבער דעם טשעמאָדאַן, טרייסעלט איהם און קוקט צו איז פֿון איהם גאָר ניט אַרויסגעפֿאַלען. שטעהט אַ וויילע אויף אַן אָרט און האָפֿנונגלאָז קוקט ער זיך אַרום. פֿאַנגט אָן אַרומלויפֿען איבער'ן צימער אין דער לענג און אין דער ברייט. שטעלט זיך אָב ביי אַברוש'ס בעט און קוקט איהם אָן אַ וויילע. געהט פּלוצלונג אַוועק פֿון איהם. שטעקט אַריין די הענד אין די צופּודעלטע האָר און שרייט:) „אין שול אַ—ריין"! (קוקט זיך צו צו זיינע זאַכֿען און בעמערקט, אַז זיי זענען צוריסען. מיט אַ וואונדערליכֿע שנעלקייט פֿאַנגט ער אָן צו רייסען פּאַסען פֿון זיין אויבערשטען בגד, יעדער פּאַס צורייסט ער

אויף גאָר קלײנע שטיקלאַך, װי װײט נאָר ער קען עס בעגרײפען — שמעקט יעדער שטיקעל און מיט עקעל שלײדערט ער אַװעק, נעמט זײנע שבת'דיגע זאַכען, פוצט זײ אַרום. שמעקט פון זײ עטליכע מאָל, פוצט אַרום די שיך. ציהט אַרויף די שבת'דיגע קלײדער אויף די שמאַטעס װאָס עס הענגט אויף איהם. נעמט אַראָב פון װאַנד זײן שבת'דיגע הײטעל און טהוט זי אָן. דאָס אַלץ װערט געטאָהן מיט אַ װילדע שנעלקײט, אין אַ משוגעהדיגען אינטערעס. די איבעריגע זאַכען לעגט ער צוריק אין טשעמאָדאַן, שטעלט איהם אונטער'ן בעט. ברענגט אַלץ אין אָרדנונג. אַ װײלע שטעהט ער אויף אַנ'אָרט פערטראַכט. װענדעט זיך פלוצלונג צום טיהר און לויפט אַרויס. פויזע).

מענדיל (לויפט װידער אַרײן. שמעקט זײנע הענד און פערקרימט זיך שטאַרק, געפינט אַ מעסער און פאַנגט אָן שאָבען די הויט פון זײנע הענד. שנײדט מיט'ן מעסער אָב בינטלאַך האָר פון זײן קאָפ און פון באָרד, װאַרפט אַ װײלע אין אַלע װינקעלאַך גאָר ניט רעדענדיג. געפינט אויף אַ פענסטער אַ שטיקעל שפיגעל-גלאָז, קוקט זיך אין דעם אײן. שלײדערט דאָס שטיקעל שפיגעל-גלאָז און לויפט אַרויס. אַ פאָר מינוט שטיל).

רײזעל און בערעל חזיר (קומען אַרײן).

בערעל חזיר. די „נבלה" ימח שמו זאָל ער װערען! ער איז ניטאָ. איך װעל איהם דעם שאַרבען אַראָבנעמען — אַ פײער אויף איהם! (קוקט זיך אַרום) אַברוש שלאָפט? (נעמט רײזלען פאַר'ן האַנד. פיהרט איהר דורך אַ פאָר מאָל איבערן קעלער, װי צום טאַנצען). שיבעלאַך אַביסעל! פופע! ביזט דאָך אַ פופע — קאַק יאַ זדראָװו! (דריקט איהר פעסט צו צו זײן ברוסט) װאָס האָט געזאָגט די „נבלה" אַ?...

רײזעל. ער האָט געזאָגט, אָבער אַבי איך גלויב איהם ניט, — ער האָט עס פון כעס געזאָגט, אַדאי, פון כעס.

בעריל. אָבער זאָג, װאָס האָסטו מורא?

רײזעל. אויף מײנע נאמנות; מיר האַרט ניט װאָס ער האָט געזאָגט.

בעריל (לאָזט איהר אָב). רײזעלע, װעסט חרטה האָבען אויב דו װעסט מיר ניט זאָגען.

רײזעל. ביזט, בעריל, אַ גרויסער „עקשן".

בעריל (פערמעסט זיך מיט'ן פינגער). װעסט רײזעלע חרטה האָבען.

רײזעל. אַז איך װיל ניט דערצעהלען, מסתמא װײס איך דאָך פאַר װאָס.

בעריל. מעהר רעד איך ניט. „בעריל" האָט פײנד גרויסע טענות מאַכען.

רײזעל (שטיל). ער האָט געזאָגט, אַז דו שינדסט איך גע'פגר'טע פערד...

בעריל (צוטומעלט, פערשעמט). װאָס?! װער האָט געזאָגט?!

די „נבלה"! וואו איז ער? איך וועל אין איהם קיין גאַנצען גליד ניט לאָזען! די „נבלה" האָט געזאָגט? (שווייגט אַ ווײלע) האַ—האַ, מענדיל נבלה; ער וועט מיר שוין געדענקען דעם גאַנצען לעבען זיינעם. (קוקט אָן ריזלען), און דו האָסט געגלויבט?

ריזעל. וואָס ביזטו אַזוי אין כעס? כ'האָב דאָך דיר געזאָגט, אַז איך גלויב איהם ניט, אדרבה. איך האָב איהם געזאָגט, אַז ער זאָגט אַ ליגען. פון דיר, האָב איך איהם געזאָגט, שמעקט ווי פון „אַריסטאָקראַט"...

בעריל (צופרידען). ס'מאַכט ניט אויס! כ'האָב דאָך דיר געזאָגט, פופע, אַז בעריל קען אַלץ (טראַכט אַ ווײלע), וועסט נאָך זעהן, ריזעל, אַ זייגער מיט אַ גאָלדענער קייט — מיט אַ גאָלדענער קייט וועל איך דיר קויפען.

ריזעל. די מאַמע — איי, איי, וועט זי טאַנצען — זי וועט מיר די קאַלטענעס מיינע אויסרייסען.

בעריל (מיט כעס). איך וועל קומען אַהער. ניין — איך וועל בעסער וואַרטען ביז זי וועט קומען, איך וועל צוגעהן צו איהר. איך וועל עס איהר אָננעמען פאַר'ן קאָלנער און איך וועל עס איהר זאָגען: „הער נאָר בריינע, בריינקע! אויב דו וועסט נאָר פרובען נאָך אַמאָל אויפהויבען אַ האַנד אויף ריזלען — איז דאָ פון דיר אַ „קאַניעץ" אויף אָנ'אָרט! דו, ריזעל, זאָלסט נאָר שווייגען — קוקען און שווייגען (שאָקעלט איהר האַנד), ביזט מסכים?

ריזעל (שווייגט).

בעריל. ביזט מסכים? ניין? אַ, זאָג!

ריזעל (שוואַך). פונדעסטוועגען איז זי דאָך מיינע אַ מאַמע.

בעריל. און אַז זי איז אַ מאַמע — איז וואָס? אַזאַ מאַמע? שפּיי איהר אין צורה! „ריזעל איז מיינע" — וועל איך איהר זאָגען: „בעריל" קען אַלץ בעוויזען.

ריזעל (קוקט איהם אָן, שמייכעלט). איך בין דיינע

בעריל. וואָס זאָגסטו?

ריזעל. איך בין שוין דיינע?

בעריל קוקט אָן ריזלען. צוטומעלט).

ריזעל. וואָס קוקסטו מיר אַזוי אָן?

בעריל (קאַכט זיך). הער ריזעל; (רעדט לאַנגזאַם, פערמעסט זיך מיט'ן פינגער) דו האָסט גערעדט מיט דער „נבלה"? מיט'ן

„פגר״? ער האָט מיט דיר וואָס גערעדט... ער האָט — הער
רייזעל: ראשית וועל איך נעמען דער „נבלה״ און כ'וועל צורייסען
ווי אַ הערינג, איך וועל איהם זיין שאַרבען אָראָבזעצען —
הערסט וואָס איך זאָג דיר? און צווייטענס — רייזעל?! רייזעלע!
דו ווייסט, אַז איך בין „בעריל חזיר״? מיט מיר זאָלסטו ניט מאַ־
כען קיין „פונקעל־מונקעל״, איך בין „בעריל חזיר״ בין איך.

רייזעל (אונרוהיג). וואָס שרייסטו אַזוי אויף מיר? וואָס
סטראַשעסטו זיך אַזוי?

בעריל (שאָקעלט מיט'ן קאָפּ). רייזעלע...

רייזעל. זאָגסט, אַז דו וועסט שלאָגען מיין מאַמען — איך
וויל ניט, אַז דו זאָלסט שלאָגען מיין מאַמען.

בעריל. און דער „נבלה״?

רייזעל (בייט אום דעם טאָן). בערעלע... (כאַפּט איהם פאַר'ן
האַנד) קום לאָמיר געהן אַ פאַילקע; לאָמיר זיך לערנען טאַנצען
ביז די מאַמע וועט קומען.

בעריל. אָבער ענטפער מיר אויף דעם, וואָס כ'האָב דיר
געפרעגט...

רייזעל. וואָס?

בעריל. ווילסט אַ זייגער מיט אַ גאָלדענער קייט?

רייזעל קאָקעטיש). ראשית נעם מיר אויף אַ קלייד שטאָף,
אויב דו ווילסט זיין אַ „מאָלאָדיעץ״; זעהווי די קלייד איז צוריסען —
ס'פּאַסט גאָר ניט צו די נייע שיך.

בעריל קוקט איהר גלייך אין פנים). וואָס וועט זיין דאַנאָך?

רייזעל (שמייכעלט). דערנאָך וועל איך האָבען נייע שיך
מיט אַ נייע קלייד...

בעריל (איך כעס). מיט מיר שפּיל זיך ניט, בעט איך
דיר — ווער ס'וויל זיך שפּילען מיט'ן „בערלען״ וועט גוט ניט
אָבשניידען! (קליינע פויזע).

רייזעל. בעריל!

בעריל. וואָס?

רייזעל. איך בין אַ שיינע — אַ?

בעריל (שווייגט קוקט פערטראַכט אין איין פּונקט).

רייזעל (טרעט אָב אין אַ זייט און זינגט פריילעך):

אויפ'ן הויכען באַרג, אויפ'ן גרינעם גראָז
זיצען פאַנעס צוויי;
שיינע בחורים מיט די פראַקען —

קו—מען דאָרט צו זײַ...
קומען דאָרט צו זײַ!

בעריל (ערוואַכענד). זאָג, וואָס זינגסטו, אַ? רײַזעל, אַ?

רײַזעל (זינגט).
און די פאַ—נעם ליבען זײַ, און די פאַנעם...

בעריל (געהט צו צו איהר). זאָג מיר רײַזעל וואָס זינגסט אַזוינס?

רײַזעל (צופרידען). דו הערסט דאָך, אַז דאָרט אויף אַ באַרג אין גראָז, לעבען וואַלד, מסתמא, זיצען שײנע פאַנעם און צו די פאַנעם קומען קאַוואַליערען און זײַ האָבען זײַ ליעב — און גאָר (גיט איהם אַ קלעפּעל איבער'ן פּלײצע).

בעריל (נאָך אַ קורצען שווײגען מיט אַ רחמנות'דיגען קול). רײַזעל, רײַזעל! זאָג בעסער...

רײַזעל (האַקט איהם איבער). הער בעריל; דו ווײסט זאָגען מענדלען, אַז ער זאָל ניט סמײען מעהר רעדען צו מיר?

בעריל. וואָס האַרט דיר? מעגסט זיך שוין פערלאָזען אויף מיר; אַז איך וועל איהם זאָגען, וועט ער שוין האָבען צו געדענקען אויפ'ן גאַנצען לעבען!

רײַזעל (סעריאָזנע). כ'האָב איהם פײַנד. כ'קען ניט קוקען אויף איהם—טפו—איך שפײ אויף איהם. אַ שטיק פגירה! איך לאַך ניט, בעריל, ער האָט מיר געזאָגט, אַז איך זאָל מיט איהם חתונה האָבען—חאַ—חאַ—חאַ! זאָג איהם בעריל, ער זאָל זיך בעסער ניט שטעקען...

בעריל. פערלאָז זיך אויף מיר. איך וועל נאָך איהם פאַר אַלץ בעצאָהלען. איך וועל איהם נאָך בעווײזען ווער איז אַ „שינדער“ (שטאַמעלט) רײַזעל! הערסט, דאָס לעצטע וואָרט... הערסט— מײַן לעצטען וואָרט... (רעגט זיך) דו דאַרפסט ווײסען מיט וועמען דו מאַכסט „קונקעל מונקעל“.

רײַזעל (נעמט איהם אַרום). האָסט עס מיר אַזוי ליעב?

בעריל (שווײגט).

רײַזעל. בעריל, זאָג מיר דעם אמת...

בעריל. רײַזעל... רײַזעל... (די ווערטער ווערגען איהם אין האַלז) הערסט, איך שווער דיר... איך... אַז איך זאָג... פערשטעהסט —אַז בעריל זאָגט... גענוג! (ער קוקט איהר אָן ווי ער וואָלט וואַרטען אויף אַ תשובה. טרעט אָב פון איהר און פאַנגט אָן אומגעהן איבער'ן צימער.

ברײנע (קומט אַרײַן. טראָגט צווײ קערב פיש אויף די הענד. קרעכצט. וואַרפט אַ שאַרפען בליק צו רײַזלען. שטעלט אַוועק די קערב און

בלייבט זיצען דער קאָפּ אַראָבגעהאַנגען).

ריזעל (געהט צו בריינען). וואָס איז דיר, מאַמע?

בריינע (שווייגט).

ריזעל. וואָס איז דיר?

בריינע (מיט אַ שאַרפע שטימע). אַוועק פון מיר, משומדת!

בעריל (בלייבט שטעהן אויף אַן אָרט. קוקט ביז צו בריינען.

ריזעל. וואָס איז, אַז איך פרעג?

בריינע. אַוועק פון מיר! איך צופּלעט דיר באַלד דיין קאָפּ מיט אַ שטיק האָלץ... איך וועל זיך מיט יסורים אַרום שלעפען אין די גאַסען און זי וועט הוליען אין שטוב... כ'האָב קיין כח ניט דיר צו קאָרמענען! (זי בעמערקט נייע שיך אויף ריזעלס פיס), וואָס איז עס?... שיך? נייע שיך?!... וואו האָסטו זיי גענומען? אַ?... זאָלסט מיר זיי שוין אויסטאָהן! די מינוט — זאָלסטו זיי אויסטאָהן! און אויב ניט — (נעמט אַ שטעקען) טהו אוים משומדת!

בעריל (געהט לאַנגזאַם צו בריינען). בריינע... (ציהט די ווערטער) בריינע! איך היים דיר אויפהערען, הערסט? איך „בעריל חזיר“ הייסט, און פרוב נאָר ניט פאָלגען!

בריינע (מיט אַ ווילדען כעס). ווער ביזטו. ווער ביזטו עס, זאָג מיר! דו וועסט מיר אַ דעה זאָגען וואָס צו טאָהן מיט מיין טאָכטער, אַ?! חזיר! חזאַק! חזיר'איסקאָ! (טופּעט מיט די פיס).

בעריל (מיט ישוב הדעת). איך זאָג דיר נאָך אַ מאָל, אַז דו זאָלסט צו מאַכען דיין פיסק. בריינע! איך היים!... און אויב ניט, וועל איך דיר איהם פערמאַכען!

ריזעל (שלעפט בערלען אין אַ זייט). בעריל, בעריל הער אויף

בעריל (שטויסט איהר אָב). אַוועק פון טיהר. (צו בריינען) ריזעל איז מיינע... מיינע איז זי, דו פערשטעהסט? האָסט אויף איהר קיין פראַוו ניט! מיינע איז זי! (קוקט צו ריזלען).

בריינע (נאָך אַ קורצען בעטראַכטונג). דיינע איז ריזעל?? דיינע?? חזיר! דיינע?! (גיט ריזלען אַ פּאַטש) מיינע איז ריזעל... זי איז מיינע—מיין טאָכטער! מיין טאָכטער, (גיט איהר נאָך אַ פּאַטש) איך בין איהר מאַמע!...

בעריל (שליידערט בריינען צו אַברושען) אַוועק פון מיר! איך זעץ דיר באַלד דעם שאַרבען דיינעם אַראָב!

בריינע (מאַכט אַ געוואַלד) געוואַלד! ער וויל מיר הרג'ענען! (ווענדט זיך צו אַברוש'ן) אַבאַ! אַבאַ! אַברוש גנב! שטעה אויף גיכער! געה רוף פּאָליציע גיכער, אַברוש גנב! (רייסט איהם פאַר זייגע האָר) אַברוש! אַ מיתה משונה אויף דיר, שטעה אויף! געה

רוף פאָליציע (פלוצלונג דערשראָקען שפרינגט אָב אינטערזיך), וואָס איז עס?!... שמע ישראל!—אַברוש! אַבאַ! אַבאַ! ער איז טוידט!... ער האָט גע'חלשט... רופט מענשען, גיכער רופט מענשען! ראַטעוועט!...

ריזעל (שטעהט פון וויטען, ציטערט פון קעלט).

בעריל (געהט צו צום בעט, פרובט וועקען אַברושען). אַבאַ! ר' אבא! (שאָקעלט איהם פאַר'ן האַנד) ער האָט גע'חלשט! גיט וואַסער! גיט וואַסער! (ס'ווערט אַ געטומעל אין שטוב).

אַ שטימע (פון אינטער'ן טיהר).

אויפ'ן לאָנקע, אויפ'ן לאָנקע, פייגלאַך פליה—ען...

(אַ קליינע ווילע בלייבען זיי אַלע שטעהן און הערען זיך צו).

מענדיל (קומט אַריין. פון זיין פנים רינט בלוט און ער ציטערט פון קעלט. די זאַכען זענען אויף איהם צוריסען. מיט אַ שמייכעל קוקט ער אַלעמען אַרום. די הויז־לייט קוקען איהם אָן פערוואונדערט און צושראָקען. פון גאַס הערט זיך שרייען קינדערשע קולות „אין קעלער איז ער, אין קעלער איז ער!” מענדיל מאַכט משונה'דיגע גרימאַסען. שמעקט אין לופט), פוט־פוט! פוט־פוט — (שמעקט די הענד זיינע, פאַנגט אָן מיט די נעגעל צו רייסען די הויט פון די פינגער. פון די פינגער טריפט בלוט).

ריזעל (אַ דערשראָקענע) ראַטעוועט! ראַטעוועט! ער איז משוגע!

מענדיל (געהט לאַנגזאַם צו אַברושעס בעט און זינגט:) מענ־דיל נב—לה... אַברוש... מענדיל—נבלה... אויפ'ן לאָנקע, אויפ'ן לאָנקע...

(פאָרהאַנג.)

נײַע ביכער

פון

ביכער-פערלאַג „די וועלט“.

	פּרײַז	פּאָרטאָ
71) לנ. דער אידישער פּראָלעטאַריאַט . . .	12 קאָפּ.	2
72) די מלוכה אָרדנונגען	30 „	6
73) ד. קאַסעל. נישט בעזיגט (אַלעגענדע) .	6 „	2
74) מ. גאָרקי. דער קעניג וואָס האַלט הויך זײַן פאָהן	3 „	2
75 וו. ווערעסאַיעוו. צום שטערען (אַ מעשה׳לע)	3 „	2
76) א. סעראַפימאָוויטש. אין דער צײַט פון אַ פּאָגראָם	6 „	2
77 א. ש. זאַקס. דער היסטאָרישער מאַטעריאַליזם	25 „	6
78) ק. קאַוטסקי. די בעפרײַאונגס בעוועגונג אין רוסלאַנד מיט אַנאָלוואָרט פון א. נעמאַנסקי	10 „	2
79) ד. קאַסעל. מאָריקע פון קלײנעם בונד . .	5 „	2
80) מ. טײַטש. 1) בײַם שייד-וועג. 2) די שנעע-רויז	5 „	2
81) ס. באָגאַטין. עטהיק און מאַרקסיזם . .	6 „	2
82) א. ניעמאָיעווסקי. פרײַהײַטס-קעמפּפער איבערזעצט פון פּויליש: אָלגין . . .	7 „	2
83) דאָבראָוו. די ענגלישע רעוואָלוציע . . .	25 „	6
64) פּרץ הירשביין. נבלה	15 „	4
86) אַ. ווײַסענבערג. די משוגעניע אין דאָרף . .	7 „	2

אדרעססע פון פערלאג :
Книгоиздательство „Ди Велтъ“ Вильно.